

VAKIF YÖNETİM ORGANININ İBRASI ve UYGULANACAK HÜKÜMLERİN TESPİTİ

(Release of Foundation's Administrative Organ From Debts and Identification of Applicable Provisions)

Dr. Osman AÇIKGÖZ*

ÖZET

Türk Medeni Kanunu m. 109'da, "Vakfın bir yönetim organının bulunması zorunludur. Vakfeden, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları da gösterebilir." şeklindeki hüküm ile vakfın zorunlu organının, yönetim organı olduğu düzenlenmiştir. Yönetim organı, TMK m. 49 anlamında vakfın tüzel kişilik kazanabilmesi için zorunlu bir unsurdur. Zira Tüzel kişiler, ancak organlarının varlığı ve bunların aracılığıyla medeni haklardan yararlanabilmekte ve bunları kullanabilmektedir. Yönetim organı tarafından açıklanan irade, tüzel kişinin iradesi mahiyetindedir.

İcra ve idare organı niteliğindeki yönetim organının vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmediği, vakfın mallarını amaca uygun bir şekilde yönetip yönetmediği ve amaca uygun olarak gelirleri harcıyıp harcamadığının belirlenmesine yönelik TMK m. 111'de bir denetim mekanizması öngörülmesine rağmen vakıf organizasyonu içerisinde yönetim organının ibrasıyla ilgili herhangi bir düzenlemeye yer almamaktadır. Bu durum, vakıf yönetim organının ibrasının ne şekilde gerçekleşeceği sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar kelimeler: Vakıf, Vakıf Yönetim Organı, İbra, Yönetim Organının İbrası,

Abstract

According to Article 109 of the Turkish Civil Code (TCC): "It is obligatory that a foundation has an administrative body. Founder, if deems necessary, could identify other organs in the relevant foundation deed", which signifies that the obligatory organ of a foundation is its administrative body. In line with the Article 49 of the TCC, administrative body is an obligatory element for a foundation to gain corporate identity. To put it more clearly, corporate identities could benefit and use civil rights only with the existence and by means of their obligatory organs. The will expressed by the relevant administrative organ is tantamount to the will of the corporate identity.

* İstanbul Barosu, Avukat.

Although Article 111 of the TCC provides for a supervisory mechanism to check whether the administrative body, which is of both executive and managerial function, complies with the provisions in the foundation deed, manages the assets of the foundation compatible with the aim, spends the revenues in accordance with the aim, there is no provision in the law about release of the administrative organ from liabilities within the organization of the foundation. This, therefore, begs the question, how could administrative organ of a foundation be released from liabilities.

Keywords: Foundation, Foundation's Administrative Organ, Release, Release of Foundation's Administrative Organ

GİRİŞ

Türk Medeni Kanunu¹ m. 109 da, vakfın zorunlu organının yönetim kurulu olduğu düzenlenmektedir². Vakfın yönetim organı yoksa, tüzel kişilik kazanamayacaktır³. Zira tüzel kişiler, organlarının varlığı ve bunlar aracılığı ile medeni haklardan yararlanabilmekte ve bunları kullanabilmektedir⁴. Yönetim organı tarafından açıklanan irade, tüzel kişinin iradesi mahiyetindedir⁵. Bu çerçevede vakıflar da yönetim organı eliyle vakıf senedindeki amaçları gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Yönetim organı, tüzel bir kişi olan vakfa ait kararların alınmasında ve bunların yerine getirilmesinde önemli ölçüde rol oynayan kişilerden oluşmaktadır⁶. Bu kişilerin kurul ya da tek kişi halinde olması mümkündür⁷. Birden fazla kişinin vakıf senedinde yönetim organı

¹ RG. T. 08. 12. 2001, S. 24607, C. 41; Söz konusu kanun, metin içerisinde bundan sonra "TMK" şeklinde kısaltılarak kullanılacaktır.

² **CANSEL, Erol**, "Vakıf, Kuruluşu, İşleyişi ve Amacı", <http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/265/Cansel.pdf;sequence=1>), s. 327.

³ **AYAN, Mehmet/AYAN, Nurşen**, *Kişiler Hukuku, Güncelleştirilmiş 3. Baskı*, Konya 2011, s. 215.

⁴ **ÖZSUNAY, Ergun**, *Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler, Tüzel Kişilerin Genel Teorisi/Dernekler/Vakıflar, Gözden geçirilmiş ve yeniden işlenmiş 4. Bası*, İstanbul 1978, s. 73; **HATEMİ, Hüseyin**, *Önceki ve Bugünkü Türk Hukuku'nda Vakıf Kurma Muamelesi*, İstanbul 1969, s. 168; **HELVACI, Mehmet**, *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu*, 1. Baskı, İstanbul 1995, s. 3; **ÖĞÜZ, Tufan**, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Esasları*, İstanbul 2007, s. 69; **AVCI, Mehmet Özgür**, *Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf Yönetim Organı*, 1. Bası, İstanbul 2006, s. 3; **SOYKAN, İsmail Cem**, *Anonim Ortaklıklarda Organ Yokluğu*, 1. Baskı, İstanbul 2012, s. 5.

⁵ **ÇAMOĞLU, Ersin**, *Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Kamu Borçlarının Sorumluluk ile)*, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş Üçüncü Bası, İstanbul 2010, s. 34; **BALLAR, Suat**, *Yeni Vakıflar Hukuku, Yeniden Düzenlenmiş ve Güncelleşmiş Özgün 5. Baskı*, İstanbul 2015, s. 224; **SOYKAN**, s. 5; **AVCI**, s. 28.

⁶ **AYAN, Özge**, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları, 1. Baskı, Ankara 2013, s. 4; Tüzel kişi ile organ arasındaki ilişki hakkında geniş açıklamalar için bkz. **SOYKAN**, s. 16-19.

⁷ **DOĞAN, Beşir Fatih**, *Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri*, İstanbul 2011, s. 6.

olarak belirlenmesi; vakıf mütevellisi (mütevelli heyeti), idare heyeti ya da yönetim kurulu kavramı ile ifade edilmektedir⁸.

İcra ve idare organı niteliğindeki yönetim organının vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmediği, vakfın mallarını amaca uygun bir şekilde yönetip yönetmediği ve amaca uygun olarak gelirleri harcıyıp harcamadığının belirlenmesine yönelik TMK m. 111'de bir denetim mekanizması⁹ öngörülmesine rağmen vakıf organizasyonu içerisinde yönetim organının ibrasıyla ilgili herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu durum, vakıf yönetim organının ibrasının ne şekilde gerçekleşeceği sorununu ortaya çıkarmaktadır. Çalışmamızda, vakıf yönetim organının ibrasının ne şekilde gerçekleşeceği ve buna uygulanacak hükümler belirlenmeye çalışılacaktır.

I. Vakıf Yönetim Organının İbrası

A. Kavram Olarak Vakıf ve Tanımı ile Vakfın Organları Özellikle Yönetim Organı

1. Kavram Olarak Vakıf ve Tanımı

Kavram olarak vakıf, “*hapselemek*”, “*alıkoymak*” anlamına gelmektedir. Tanım olarak ise bir malın şahıs mülkiyetinden çıkartılarak belirli şartlar dahilinde dini, sosyal, hayri ve insani bir amaca özgülenmesidir¹⁰.

TMK m. 101/f. 1' de vakıf, “*Vakıflar, gerçek ve tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve süreklî bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.*” şeklinde tanımlanmıştır¹¹. Bu çerçevede vakıf, yeterli mal ve hakların gerçek ya

⁸ **AYAN/AYAN**, s. 215; **CANSEL**, s. 327.

⁹ Bkz. TMK m. 111/f. 1; Ayrıca, 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu m. 33'ün son fıkrasına göre, vakıfların yasalara uygunluk denetimi ile iktisadi işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Genel Müdürlükçe yapılır. 27.09.2008 tarih 27010 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan Vakıflar Yönetmeliği gereğince de vakıfların vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmediklerinin, vakıf gelirlerini usulüne uygun olarak harcıyıp harcamadıklarının, Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve üst kuruluşuna denetimi yapılır.

¹⁰ **BALLAR**, s. 5; **CANSEL**, s. 321.

¹¹ **OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe**, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 12. Bası'dan 13. (Tıpkı) Bası, İstanbul 2013; s. 339; **SEROZAN, Rona**, Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku, İstanbul 2011, s. 453; **DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan**, Türk Özel Hukuku C. II, Kişiler Hukuku, İstanbul 2014, s. 333; **AKİPEK, Jale/AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ KARAMAN, Derya**, Türk Medenî Hukuku Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku Yenilenmiş, Yasal Düzenlemelere Uyarlanmış Sekizinci Bası, İstanbul 2011, s. 661; **KILIÇOĞLU, Ahmet**, Medeni Hukuk, Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku, Ankara 2016, s. 543; **ÖĞÜZ**, s. 1; **ULUÇ, Yusuf**, Açıklamalı-İçtihatlı Vakıflar Hukuku ve Mevzuatı, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2014, s. 505; Vakıf eski hukukumuzda şu şekilde tanımlanmıştır: “*Vakıf, menfaati insanlara ait olmak üzere, bir malı (aynı), ebedî olarak Cenâbı Hak'ın (Allahın) mülkü hükmünde olmak üzere ve bir zaman*

da tüzel kişiler tarafından belirli ve sürekli bir amaca tahsis edilmesiyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır¹².

Kanun Koyucu bu tanım ile hukuken kişi sayılması mümkün olmayan ekonomik değerleri, sahibinin malvarlığından bağımsız hale getirerek onlara hak ve borçlara sahip bir varlık niteliğini kazandırmaktadır¹³. Bu çerçevede bir gerçek ya da tüzel kişi, belirli bir amaç doğrultusunda kullanılmak üzere malvarlığından bir malını ayırarak ona şahsiyet kazandırmaktadır. Yani, bir vakıf tüzel kişiliğini oluşturmaktadır¹⁴. Dolayısıyla vakfedenin, vakfa tahsis ettiği malvarlığıyla bir ilgisi kalmamaktadır¹⁵.

Kanundaki tanım dikkate alındığında, tüzel bir kişi olarak vakfın ortaya çıkabilmesi için bir takım unsurlar gereklidir. Bunlar, a) Bir mal ya da mal topluluğunun bulunması, b) Mal veya mal topluluğunun sürekli ve belirli bir amaca özgülenmesi, c) Tüzel kişiliktir¹⁶.

2. Vakfın Organları Özellikle Yönetim Organı

Diğer tüzel kişilerde olduğu gibi vakfın da “zorunlu” ve “seçimlik (ihtiyari)” organları bulunmaktadır. Bu husus TMK m. 109’da, “*Vakfın bir yönetim organının bulunması zorunludur. Vakfeden, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları da gösterebilir.*”¹⁷ şeklinde ifade edilmektedir. Söz konusu düzenlemeye göre yönetim

---

süresi temlik (devir) ve temellükten (devralma) haps (alıkoyma) ve men eylemektir.” **KÖPRÜLÜ, Bülent**, Medeni Hukuk Genel Prensipler-Kişinin Hukuku(Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler), (1-2. Kitaplar), İstanbul 1979, s. 532; **GÜNERİ, Hasan**, Türk Medenî Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri, Ankara 1976, s. 5; **ULUÇ, Yusuf**, Açıklamalı-İçtihatlı Vakıflar Hukuku ve Mevzuatı, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2014, s. 505; **ÖZSUNAY**, s. 357; **CANSEL**, s. 321; **KORKUSUZ/ERGÜN**, s. 78.

¹² **HATEMİ, Hüseyin**, “Vakıf Kurumuna Hukuk Tarihi Açısından Genel Bir Bakış”, İHFM C: LV-S4 (1997), s. 111; **SEROZAN, Rona**, Tüzel Kişiler Özellikle: Dernekler ve Vakıflar, İstanbul 1994, s. 86; **SEROZAN**, Genel Bölüm, s. 453; **SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR**, s. 308; **AKÜNAL, Teoman**, Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler, İstanbul 1995, s. 117; **ÖZTAN, Bilge**, Tüzel Kişiler (Ders Notları), Ankara 1994, s. 107; **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 661-662; **KORKUSUZ, M. Refik/ERGÜN, Ömer**, “Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar”, (<http://www.dicle.edu.tr/Contents/c3815664-8a98-463a-8100-f21edc9cb324.pdf>), s. 70; **AYKUL, Ömer**, Yeni Vakıflar Hukuku, Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2015, s. 21-22; **EM, Ali**, Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar, 2. Baskı, Ankara 2011, s. 15.

¹³ **AYAN/AYAN**, s. 207; **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 662; **SEROZAN**, vakfın kanundaki tanımından yola çıkarak aynı madalyonun bir yüzünde “*tüzel kişilik yaratma*”, diğer yüzünde “*mal tahsisi*” yazılı olduğunu, madalyonun kurdelesinin de “*özel amaç*” olduğu benzetmesini yapmıştır. Bkz. **SEROZAN**, Genel Bölüm, s. 453-454.

¹⁴ **KÖPRÜLÜ**, s. 535; **SEROZAN**, Genel Bölüm, s. 453; **CANSEL**, s. 321; Hukukumuzda vakfın tarihi gelişimi ile ilgili açıklamalar için bkz. **CANSEL**, s. 322 vd.

¹⁵ **KÖPRÜLÜ**, s. 549.

¹⁶ **DURAL/ÖĞÜZ**, s. 333; **AKÜNAL**, s. 117; **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 668; **ÖĞÜZ**, s. 2 vd.

¹⁷ Bkz. aynı yönde Vakıflar Kanunu m. 4, Vakıflar Yönetmeliği m. 4, 5, 6.

organı, vakfın zorunlu organıdır¹⁸. Zira vakfın tüzel kişiliğinin kurulabilmesi ve/veya fiil ehliyetini kazanabilmesi için yönetim organının varlığı şarttır¹⁹.

Yönetim organı olmadan vakfın TMK m. 49 gereği tüzel kişilik kazanması mümkün değildir. Yönetim organı, vakıf senedinde tek kişi olarak gösterilebileceği gibi birden fazla kişi olarak da gösterilebilir²⁰. Vakıfların kurul halindeki yönetim organı, “*yönetim kurulu*”, “*mütevelli heyeti*” adıyla anılmaktadır. Tek kişilik yönetim organı ise “*yönetici*”, “*mütevelli*” adıyla anılmaktadır. Yönetim organının kanundan dolayı en önemli görevi, vakfı içerde yönetmek dışarıda da temsil etmektir. Diğer bir ifadeyle vakfın faaliyete geçmesini ve üçüncü kişilere karşı temsilini sağlamaktır²¹. Diğer tüzel kişilerden farklı olarak karar ve yürütme organı vakıfta aynıdır. Yani, karar alma ve söz konusu kararları uygulama yetki ve sorumluluğu yönetim organındadır²².

Vakıf yönetim organının yetki ve sorumluluklarını şu şekilde özetlemek mümkündür. Vakıf senedine uymak koşuluyla; a) Vakıf faaliyetlerinde takip edilecek ilkelere belirlemek, b) Vakfın taraf olduğu uyuşmazlıklarda gerekli stratejileri belirlemek, c) Yapılmak istenen bağışların kabul veya reddini değerlendirmek, d) Vakıf mallarının korunması veya vakfın amacının gerekli kılması durumunda yönetim biçiminin değiştirilmesi, vakfın amacının vakıf senedinde belirlenen amaca ters düşmesi ya da vakfın amacının imkansızlaşması halinde bu durumun sicile işlenmesi amacıyla mahkemeye başvurulmasına karar verilmesi, e) Tüzük m. 20/f. 2 gereği vakıf defterlerinin düzenli tutulması ve istenmesi durumunda bunların müfettişlere ibraz edilmesi, f) TMK m. 114 gereği her takvim yılı başında vakfın mali durumunu gösteren belgelerle her mali yılın başında yapılan bilançonun bir nüshasının vakıflar genel müdürlüğüne gönderilmesi, g) Tüzük m. 22 gereği, teftiş ve denetim masrafının karşılanması amacıyla vakıflar genel müdürlüğüne ödenecek katılım payının hesaplanarak zamanında ödenmesi gibi hususlar yönetim organının görev ve sorumluluğundadır²³.

Yönetim organı, yetkilerini kullanırken ve sorumluluğunu yerine getirirken Tüzük m. 23/f. 1 uyarınca “*basiretli bir idareci*” ya da tacirler için öngörülen “*basiret-*

¹⁸ DURAL/ÖĞÜZ, s. 361; OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, s. 373; ÖZSUNAY, s. 403-404; AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 686; AKÜNAL, s. 134; SEROZAN, Genel Bölüm, s. 455; ÖĞÜZ, s. 4, 76; CANSSEL, s. 327; KORKUSUZ/ERGÜN, s. 97; AVCI, s. 43.

¹⁹ ÖZSUNAY, s. 432; SOYKAN, s. 9.

²⁰ AKÜNAL, s. 134; ÖZSUNAY, s. 432; OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, s. 375; ÖĞÜZ, s.77; AVCI, s. 43.

²¹ SEROZAN, Genel Bölüm, s. 455-456; DURAL/ÖĞÜZ, s. 361; ÖĞÜZ, s. 76; AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 686-687; AVCI, s. 44.

²² OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, s. 375; DURAL/ÖĞÜZ, s. 362; AKÜNAL, s. 135; AYAN/AYAN, s. 215; AVCI, s. 57.

²³ ÖZSUNAY, s. 435 vd.; ÖĞÜZ, s. 79-80; AYAN/AYAN, s. 215; AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 687-688; AVCI, s. 57 vd.; CANSSEL, s. 327; AYKUL, s. 127.

li bir iş adamı” gibi davranmak zorundadır²⁴. Aksi durumda, TMK m. 112 gereği Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün yazılı talebi üzerine vakıf yöneticilerinin mahkeme kararıyla görevlerinden uzaklaştırılması mümkündür. Tüzük m. 23/f. 2’de belirtilen koşulların gerçekleşmesi halinde de vakıf yöneticilerinin mahkeme kararıyla görevden uzaklaştırılmaları mümkündür²⁵.

Kanun Koyucu, vakıf senedinde vakıf organının gösterilmesini sadece zorunlu kılmıştır. Bunun dışında vakıfla ilgili genel kurul, yönetim kurulu ya da denetim kurulu öngörülmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır²⁶. Dolayısıyla Kanun Koyucu, vakıf organlarını oluşturmayla ilgili vakfedene geniş bir serbesti tanımıştır. TMK m. 101/f. 3’te düzenlenen, “*vakıflarda üyelik olmaz*”²⁷ hükmü Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiği²⁸ için vakıflara üyelik kaydı ve bunlardan aylık katkı

²⁴ DURAL/ÖĞÜZ, s. 363; AKÜNAL, s. 136; AYAN/AYAN, s. 216; ÖĞÜZ, s. 80; AVCI, s. 66-67; Yargıtay Genel Kurulu konuyla ilgili verdiği bir kararda, “...Bir özel hukuk tüzel kişisi olan vakıf örgütünde zorunlu organ yönetim kuruludur. (MK m. 109). Yönetim organı, vakfın kuruluş senedinde yazılı amacını gerçekleştirmek için her türlü yönetim işlerini görmek ve onu temsil etmekle görevlidir. Bu organ, vakfın mal varlığını ve işlerini yönetirken, ihtimamla (özenle) ve sadakatle hareket etme ve basiretli bir idareci gibi davranmakla yükümlüdür...”, YHGK. T. 26. 3. 2003, E. 2003/18-173, K. 2003/191. Kararın tam metni için bkz. **AYKUL**, s. 71 vd.

²⁵ **AYAN/AYAN**, s. 216; Vakfın denetimi ile ilgili geniş açıklamalar için bkz. **DURAL/ÖĞÜZ**, s. 370 vd.

²⁶ **ÖZSUNAY**, s. 435; Vakıf senedinde, vakfın ihtiyari organları olarak genel kurul, denetleme kurulu, onur kurulu ve danışma kurulunun gösterilmesi mümkündür. Vakfın ihtiyari organları ile ilgili TMK’da düzenlenen dernek genel kurulu ile ilgili hükümlerin kıyasen uygulanacağı konusunda öğretide görüş birliği vardır, **CANSEL**, s. 327.

²⁷ Söz konusu hükmün kanunda düzenlenme sebebiyle ilgili açıklama için bkz. **ÖĞÜZ**, s. 5.

²⁸ **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 666; “...4721 sayılı Türk Medenî Kanunu’nun, iptali istenen üçüncü fıkrayı da içeren 101. maddesi şöyledir: “*Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir. Vakıflarda üyelik olmaz. Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, milli birliğe ve milli menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz.*”... 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu’nda yer alan düzenlemeler, bu Kanun hükümlerine göre kurulmuş ve kurulacak olan vakıflar ile 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi hükümlerine göre kurulmuş olan vakıfları kapsamaktadır. İtiraz konusu kural, 4721 sayılı Yasa’nın 101. maddesinin “*Vakıflarda üyelik olmaz*” biçimindeki üçüncü fıkrasıdır. Kuralın gerekçesinde, “*Üçüncü fıkrafta, vakıflarda üyeliğin söz konusu olamayacağı esası getirilmiştir. Ülkemizde belirli dönemlerde söz konusu olabilen dernekleşme yerine vakıf kurma eğilimleri, böylece yeterli mal ve hakların belirli bir amaca özgülenmesinin aranması ve derneklerden farklı olarak vakıflarda üyelik olamayacağına öngörülmesi ile sınırlandırılmış olacak ve bu suretle dernek benzeri vakıflar kurulması değil, gerçek anlamda tarihi gelişimine ve işlevine uygun şekilde vakıf kurulması yolu, yasal güvence altına alınmış olmaktadır.*” denilmiştir. 4721 sayılı Yasa’dan önce yürürlükte olan 743 sayılı Yasa’da, vakıflarda üyeliği engelleyecek nitelikte bir hüküm bulunmadığı halde, 1.1.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Yasa’nın 101. maddesinin itiraz konusu üçüncü fıkrası ile vakıflarda üyelik olmayacağı öngörülmüştür. Başvuru kararlarında, Anayasa’nın 33. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma, derneğe üye olma ya da üyelikten çıkma hakkına sahip olduğunun ve maddenin son fıkrasında da, bu maddede yer alan düzenlemelerin vakıflarla ilgili

payı (aidat) alınması yolu açılmıştır²⁹. Böylece vakıflara üye olma özgürlüğü getirilmiş, vakıfların üyelik esasına göre kurulup çalışmalarının önü açılmıştır³⁰. Nitekim konuyla ilgili olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü 2008/14 sayılı bir genelge yayımla-

olarak da uygulanacağını belirtildiği, Anayasa'nın 33. maddesi ile tanınan vakıflara üye olma hakkının itiraz konusu kural ile kullanılamaz hale geldiği, böylece dernekler ve vakıflar arasındaki eşitliğin ortadan kaldırıldığı, tek başına vakıf kurma imkanı olmayan ancak bir vakfa üye olarak topluma ve kamuya maddi yardımda bulunmak veya ismini üye olacağı vakıf içinde yaşatmak isteyen gerçek veya tüzel kişilerin bu anayasal hakkı kullanmalarının engellendiği, hayatîyetleri yeni üyelerin varlığına bağlı olan vakıflarda üyeliğin kaldırılmasının bu vakıfların tasfiyesi sonucunu doğuracağı, bu durumun ise tüzel kişiliğin devamlılığı ilkesi ile bağdaşmadığı, vakıflarda üyeliğin olması ile vakıf kültürü ve vakıf medeniyetinin daha güçlü ve kalıcı olmasının sağlanacağı, ayrıca itiraz konusu kuralın, 1.1.2002 tarihinden önce kurulan vakıflarla bu tarihten sonra kurulan ve kurulacak olan vakıflar arasında imkan ve işleyiş farklılığı doğuracağı, kuralın gerekçesinin de vakıflarda üyeliğin olmaması için dayanak olamayacağı, bu nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 13. ve 33. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. İtiraz konusu kuralda, vakıflarda üyelik olmayacağı belirtilmek suretiyle, gerçek ve tüzel kişilerin vakıflara üye olmaları engellenmiştir. Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir. Anayasa'nın 13. maddesinde, "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz*" denilmiştir. Anayasa'nın "*Dernek kurma hürriyeti*" başlığını taşıyan 33. maddesinde de, "*Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir. Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Dernek kurma hürriyeti ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir... Birinci fıkraya hüküm, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir. Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.*" denilmiştir. Anayasa'nın 33. maddesinde, herkese, önceden izin almaksızın dernek kurma, derneklere üye olma ya da üyelikten çıkma özgürlüğü tanınmıştır. Maddede vakıflara üyelik konusunda açık bir düzenlemeye yer verilmemiş ancak son fıkrada, bu madde hükümlerinin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı belirtilmiştir. Derneklerin ve vakıfların kuruluşları, amaçları, işlevleri, işleyişleri ve yönetimleri aynı değil ise de, Anayasa'nın 33. maddesinin birinci ve son fıkraları birlikte değerlendirildiğinde, herkesin, vakıflara üye olma özgürlüğüne sahip olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği öngörüldüğünden, vakıflara üye olma özgürlüğünü ortadan kaldıran itiraz konusu kural Anayasa'ya aykırılık oluşturmaktadır. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 2., 13. ve 33. maddelerine aykırıdır; iptali gerekir. Kural iptal edilmiş olduğundan ayrıca Anayasa'nın 5. ve 10. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.", AYM, T. 17/04/2008, E. 2005/14- 2008/92 K., <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/06/20080628-16.htm>, (Erişim Tarihi: 10. 06. 2016).

²⁹ Söz konusu kararın tam metni için bkz. RG T. 28. 06. 2008, S. 26920; Kararın eleştirisi için bkz. **SEROZAN**, Genel Bölüm, s. 456.

³⁰ **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR**, s. 366; Bizim de katıldığımız öğretilerdeki haklı görüşe göre, derneklerde olduğu gibi vakıflarda üyelik sisteminin oluşturulması ve buna yönelik aidat alınması vakfın niteliğiyle bağdaşmamaktadır. Bkz. **AYAN/AYAN**, s. 217.

arak üyelik hakkında vakıf senedinde hüküm bulunan vakıfların üye alımı yapabileceklerini düzenlemiştir³¹.

Vakıf yönetim organı, üst organ tarafından seçilmekte ve vakfın tüm iş ve işlemlerini yürütmekle görevli kılınmaktadır. Vakıf adına taahhütlerde ve bağlayıcı işlemlerde bulunduğu için sorumluluğu doğmaktadır. Dolayısıyla bu durum, yönetim organı bakımından ibranın gerekliliğini doğuran nedenlerin başında gelmektedir. Zira yönetim organının vakfı taahhüt altına sokan ve ilzam eden işlemlerde bulunması, bütçe içi ve dışı harcamalar yapması, sözleşmeler yapması, borçlanma vb. eylemlerde bulunması, vakfın zarara uğrama ihtimalini gündeme getirmektedir. Bu nedenle yönetim organını seçen üst organının, yasa ve statü hükümleri çerçevesinde söz konusu çalışmalarını değerlendirme sorumluluğu söz konusu olmaktadır³².

B. Genel Olarak İbra Kavramı ve Tüzel Kişilerde Yönetim Organının İbrası ile TBK ve TTK'da İbranın Düzenlenme Şekli

1. Genel Olarak İbra Kavramı ve Tüzel Kişilerde Yönetim Organının İbrası

Kelime anlamı olarak ibra; *“aklama, temize çıkarma, borçtan kurtarma, sağlamlaştırma, alacak verecek kalmadığını açıklama”* gibi birbirine yakın değişik anlamlara gelmektedir³³. Hukuk terminolojisinde ise genellikle *“alacaklının bir hakkından tamamen ya da kısmen vazgeçmesi”*, medeni hukuk ve ticari hukuk tüzel kişileri bakımından ise *“organların sorumluluktan kurtarılması, olası tazminat isteminden feragat edilmesi”* anlamında kullanılmaktadır³⁴. Hukukumuzda Mecelle'den (m. 1536) beri kullanılan ibra, Arapça kökenli bir kavramdır³⁵.

İbra, tüzel kişilerde de çok sık başvurulan bir borcu sona erdirmeye sebepdir³⁶. Tüzel kişi adına işlem yapan organlar, hesap döneminin sonunda tüzel kişiye faaliyetlerinin hesabını vermekle yükümlüdürler. Bu nedenle Borçlar Hukuku'na nazaran tüzel kişiler hukukunda daha özel bir anlam taşımaktadır. Bu çerçevede, tüzel kişinin

³¹ AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 667.

³² BALLAR, s. 1415.

³³ GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi, İstanbul 2015, s. 13; AKDAĞ GÜNEY, Necla, Anonim Şirket Yönetim Kurulu, Genişletilip Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul 2016, s. 413; AYTAÇ, Zühtü, Anonim Ortaklıklarda İbra, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1982, s. 7; ÇELİK, Aydın, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası, Ankara 2007, s. 12; AYAN, s. 254.

³⁴ BALLAR, s. 1409.

³⁵ ÇAMOĞLU, s. 223; GÜMÜŞ, s. 13; Mecelle'ye göre ibranın çeşitleri ve bu bağlamdaki açıklamalar için bkz. AYTAÇ, s. 8.

³⁶ KILIÇOĞLU, Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, (Yeni Borçlar Kanunu'na Göre) Genişletilmiş 19. Baskı, s. 857.

yetkili organının karar şeklindeki bir irade açıklamasını hesap veren organın üyelerine karşı açıklaması ibra niteliğindedir. Yetkili organ böyle bir karar almakla, faaliyet dönemiyle ilgili olarak sorumluların yaptıkları işlemlerin tüzel kişinin çıkarına ve ortaklığın menfaatine uygun olduğunu açıklamaktadır³⁷. Yani organ borçlu, tüzel kişi ise alacaklı konumundadır. Genel kurul tarafından alınan ibra kararının örtülü olarak (zımnen) organ tarafından kabul edilmesiyle borç sona ermektedir³⁸.

Bu çerçevede yönetim organının ibrası, “bir çalışma dönemine ilişkin karar, uygulama ve çalışmalarının yasarlar ile resmi senet hükümlerine uygun bulunması; sonuçlarından temiz ve ilişiksiz çıkılması; sorumluluktan kurtarılması” anlamına gelmektedir. Yönetim kurulu, tüzel kişiliğe karşı yükümlülüklerini özenle yerine getirdiği için ilgili dönemle sınırlı olmak üzere sorumluluktan ve zararın giderilmesi taleplerinden kurtulmaktadır. Dolayısıyla ibra, ilgili kuruluş bakımından iç denetimde tartışmaların ve sorunların uzun süre devam etmesinin önüne geçen yararlı bir işleve sahiptir. Zira bu yolla, yöneticilerin çalışmaları şekil ve içerik bakımından değerlendirilerek, yöneticiler hakkında yargı yoluna gidilmesine gerek duyulması ya da duyulmaması gündeme gelmektedir³⁹.

Hukukumuzda ibra, zorunlu bir hukuki işlem olarak kabul edilmemektedir. Bu nedenle Kanun Koyucu, kurumun nitelik ve özelliği ya da bir kriter gözetmeden kanunlarda bazı kuruluşlar bakımından ibra kavramına yer vermiş, bazıları bakımından ise gerek görmemiştir. Çeşitli kuruluşların tüzük ya da resmi senetlerinde yer alan ibra ise hukuki bir zorunluluk olarak değil, örnek statülerden esinlenilerek bir alışkanlık hükmü olarak düzenlenmektedir. Bu durum uygulamada kavram ve hüküm kargaşasına sebep olmaktadır⁴⁰.

Tüzel bir kişi olarak vakıf yönetim organının ibrasında uygulanacak hükümleri belirleyebilmek için ibra kurumunun hukukumuzdaki düzenlenme biçimini yakından incelemek gerekir. Zira TBK’da düzenlenen ibra ile TTK’da düzenlenen ibra kurumları birbirinden farklıdır⁴¹. Bu nedenle her iki kanun bakımından ayrı ayrı incelenmelerinde yarar vardır.

2. TBK’da İbranın Düzenlenme Şekli

TBK’da ibra, borcun ifa edilmeden sona ermesini sağlayan özel hallerden birisidir. Alacaklı, sözleşme ile alacak hakkından vazgeçip borçluyu borcundan kurtar-

³⁷ ÇAMOĞLU, s. 223; AYTAÇ, s. 7

³⁸ KILIÇOĞLU, Borçlar Hukuku, s. 857.

³⁹ BALLAR, s. 1410, 1414.

⁴⁰ BALLAR, s. 1413-1414.

⁴¹ AYTAÇ, s. 10.

maktadır. Söz konusu sözleşme, borcu ortadan kaldıran ibra sözleşmesidir⁴². Diğer bir ifadeyle, alacaklı ile borçlu arasında yapılan bir sözleşme ile borçlunun edimini ifa etmeden alacaklının hakkından vazgeçmesini içeren borçtan kurtarmaya yönelik bir sözleşmedir⁴³. Alacaklı, malvarlığının aktifinde yer alan bir alacaktan kısmen ya da tamamen vazgeçerek, borçlunun borcundan kurtulmasını sağlamaktadır. Taraflar ibra sözleşmesi ile aralarındaki borcu sona erdirmektedir⁴⁴. Dolayısıyla ibra⁴⁵, alacaklı ile borçlunun varlığından şüphe etmedikleri bir alacağı tamamen ya da kısmen ortadan kaldırmaya yönelik yaptıkları bir tasarruf işlemidir⁴⁶.

İbra sözleşmenin geçerli olabilmesi için alacaklı ve borçlunun anlaşması gerekir. Bu nedenle söz konusu işlem, iki taraflı bir hukuki işlemidir. Alacaklının vazgeçme iradesi borçlu tarafından kabul edilmelidir⁴⁷. Borçlu, ibra sözleşmesine genellikle örtülü (zımni) olarak muvafakat etmektedir. Alacaklının ibraya yönelik irade beyanına uygun bir süre içinde cevap vermediği takdirde söz konusu beyan kabul edilmiş sayılarak ibra sözleşmesi kurulmaktadır. Borçlunun, susmasının ibrayı kabul olarak nitelendirilebilmesi için ibra teklifini öğrenmiş olması gerekir⁴⁸.

İbra, bir sözleşme olduğu için taraflar sözleşme ehliyetine ve tasarruf ehliyetine sahip olmak zorundadır.⁴⁹ Zira sözleşme ile alacaklının hakkına doğrudan doğru-

⁴² **TEKİNAY, Selahattin Sulhi/ AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilâ**, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yedinci Baskı, İstanbul 1993, s. 985-986; **EREN, Fikret**, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara 2015, s. 1270; **AYTAÇ**, s. 10-11.

⁴³ **OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, Turgut**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt-1, Gözden Geçirilmiş 13. Bası, İstanbul 2015, s. 536; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 987; **GÜMÜŞ**, s. 17-18; **ÇELİK**, s. 16; İbra, bir sözleşme olduğu için hata, aldatma (hile), korkutma (ikrah), Aşırı yararlanma (Gabin) gibi iradeyi sakatlayan sebepler olduğu takdirde ibra sözleşmesinin iptali mahkemenin istenebilir, **İZMİRLİOĞLU**, s. 1461.

⁴⁴ **EREN**, s. 1270; **AYTAÇ**, s. 10, 13.

⁴⁵ Roma Hukuku'nda da ibra kurumuna, şekilci ibra (*acceptilatio*) ve şekilsiz ibra (*pactum de non petendo*) şeklinde ikili bir ayırımı tabi tutulmuş, borcu sona erdiren bir sebep olarak düzenlenmiştir. Şekilsiz ibrada, alacaklı borçludan alacağını istemeyeceğine dair karşılıklı olarak sözlü bir sözleşme yapmaktadır. Ancak böyle bir durumda borç sona ermemekte, borçlu bir def'i hakkı elde etmektedir. Bu nedenle daha sonra sadece şekilci ibra üzerine yoğunlaşmıştır. Bkz. **ÇELİK**, s. 12-13; **AYTAÇ**, s. 9.

⁴⁶ **NOMER, Halûk N.**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş 14. Bası, İstanbul 2015, s. 382; **İZMİRLİOĞLU, Ayça**, "6098 Sayılı Kanuna Göre İbraname", (<http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/12/>), (Erişim Tarihi: 17. 05. 2016), s. 1458; **AYTAÇ**, s. 12-13; **ÇELİK**, s. 16; İbranın öğretisi ve Yargıtay tarafından yapılan çeşitli tanımları için bkz. **GÜMÜŞ**, s. 14 vd.; İbranın hukuki niteliğiyle ilgili geniş açıklamalar için bkz. **İZMİRLİOĞLU**, s. 1461 vd.

⁴⁷ **EREN**, s. 1271; **İZMİRLİOĞLU**, s. 1461-1462.

⁴⁸ **İZMİRLİOĞLU**, s. 1461-1462.

⁴⁹ **EREN**, s. 1273; **KILIÇOĞLU**, Borçlar Hukuku, s. 857; Kural olarak ibra sözleşmesinin geçerli olabilmesi için tarafların fiil ehliyetine sahip olması gerekir. Özellikle ibra sözleşmesi bir ivaz karşılığında yapılıyorsa iki tarafın da mutlaka fiil ehliyetine sahip olması gerekir. Buna karşılık sözleşme ivazsız ise sadece alacaklının fiil ehliyetine sahip olması yeterlidir. Bkz. **EREN**, s. 1273.

ya etki edilerek alacağı ortadan kaldırılmaktadır. Bu çerçevede ibra sözleşmesi, borcu sona erdiren sebeplerden birisidir. Alacaklı bakımından alacağın sona ermesini, borçlu bakımından da borcun doğrudan doğruya ve kesin olarak ortadan kalkmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla alacaklı, alacağı üzerinde tasarruf yetkisine sahip olmalıdır⁵⁰. Zira ibra sözleşmesi borçlandırıcı bir işlem değil bir tasarruf işlemidir⁵¹. Söz konusu alacağın; sözleşmeden, haksız fiilden, haksız iktisaptan ya da kanundan doğması arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Dolayısıyla alacağın kaynağı ne olursa olsun borcun iradi olarak sona erme sebebidir⁵². Diğer yandan ibra, alacaklının mal varlığında bir azalmaya neden olmakta buna karşılık borçlunun malvarlığının pasif kısmını azaltarak çoğalmaya neden olmaktadır. Bu yönüyle kazandırıcı bir işlem olduğu için hukuki bir sebebi de bulunmak zorundadır⁵³. Tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere ibra ile asıl borç tamamen veya kısmen fer'ileriyle sona ermektedir⁵⁴.

İsviçre Hukuku'nda olduğu gibi hukukumuzda ibra bir sözleşme olarak kabul edilmektedir. Bu çerçevede, bir borç nedeniyle ibradan söz edilebilmesi için borcun sona erdirilmesiyle ilgili borçlunun irade beyanında bulunması gerekir. Borcun sona erdirilmesi konusunda borçlu irade beyanında bulunmadığı takdirde ibradan söz edilemeyecektir. Bu bağlamda ibra sözleşmesinin geçerli bir şekilde meydana gelebilmesi, alacaklı ve borçlunun açık ya da örtülü bir şekilde karşılıklı olarak irade beyanında bulunmalarını gerektirmektedir⁵⁵. Bu nedenle ibra sözleşmesi iki taraflı bir hukuki işlemdir⁵⁶.

İbra sözleşmesinin konusu, geçerli olarak kurulmuş tek bir alacaktır⁵⁷. Söz konusu alacak açık ve kesin olarak belirlenmiş ya da belirlenebilir nitelikte olmalıdır. Dolayısıyla ifa edilmiş ya da herhangi bir nedenle sona eren bir alacak ibra sözleşmesine konu teşkil etmeyecektir⁵⁸. Bu çerçevede, bir borç ilişkisinin taraflarının borcu sona erdirmeye konusunda anlaşmaları ibra sözleşmesinde temel unsuru oluşturmak-

⁵⁰ OĞUZMAN/ÖZ, s. 539-540; EREN, s. 1271; İZMİRLİOĞLU, s. 1458, 1462.

⁵¹ EREN, s. 1271.

⁵² AYTAÇ, s. 12.

⁵³ EREN, s. 1271; GÜMÜŞ, s. 18-19; AYTAÇ, s. 12.

⁵⁴ TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 989; KILIÇOĞLU, Borçlar Hukuku, s. 857, 859.

⁵⁵ EREN, s. 1272; KILIÇOĞLU, Borçlar Hukuku, s. 858; ÇELİK, s. 16; İZMİRLİOĞLU, s. 1461.

⁵⁶ İZMİRLİOĞLU, s. 1461; İbranın türleriyle ilgili geniş açıklamalar için bkz. İZMİRLİOĞLU, s. 1463 vd.

⁵⁷ Hukukumuzda ibra, dar anlamda borcu sona erdirmektedir. Ancak ibra sözleşmesinin, sözleşme ilişkisinin kapsamındaki tüm bireysel borçları sona erdirmesinin önünde de bir engel bulunmamaktadır. Buna karşılık, geniş anlamdaki borç ilişkisi ibra ile sona erdirilemeyecektir. Söz konusu borç ilişkisi ancak (borcu ortadan kaldırma=ikale) sözleşmesi ile ortadan kaldırılabilir, EREN, s. 1270.

⁵⁸ ÇELİK, s. 18.

tadır. Bu nedenle ibra, borcun ifa edilmeden sona ermesini sağlayan özel bir sona erme sebebidir. Kanun Koyucu, sözleşme özgürlüğü ilkesi gereği ibra sözleşmesiyle alacaklıya ifadan vazgeçerek borçluyu borcunda kurtarma imkânı tanımıştır. Bundan dolayı borcun kaynağı ne olursa olsun ibra, borcu sona erdiren iradi bir sebeptir⁵⁹.

İbra, hukukumuzda eskiden beri başvurulmuş bir kurum olmasına rağmen mülga Borçlar Kanunu'nda⁶⁰ düzenlenmemiştir⁶¹. Bu durum, ibra sözleşmesinin şekli konusunda öğretide farklı görüşlerin ileri sürülmesine neden olmuştur⁶². 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda⁶³ ise borç ve borç ilişkisinin sona erme sebepleri arasında m. 132'de düzenlenmiştir⁶⁴. Buna göre, *“Borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekilde bağlı tutulmuş olsa bile borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabılır.”*⁶⁵. Bu düzenleme, ibra sözleşmesinin geçerlilik bakımından herhangi bir şekilde bağlı olmayacağını düzenlemektedir⁶⁶. Dolayısıyla hukukumuzda ibra bir şekilde bağlı değildir. Her borç, bir şekilde bağlı olmadan ibra edilebilir⁶⁷. Taraflarca borcu doğuran işlem, belli bir şekilde bağlı tutulmuş olsa bile ibranın geçerliliği herhangi bir şekilde bağlı değildir⁶⁸. İbranın bir şarta ya da vadeye bağlı olarak yapılması da mümkündür. Bu durumda vade ya da şartın gerçekleşmesiyle alacak ortadan kalkacaktır. İbra, asıl borç ile birlikte fer'ilerinin de sona erdirecektir⁶⁹.

3. TTK'da İbranın Düzenlenme Şekli

Anonim ortaklıklarda ibra, belirli bir dönem sonunda ilgililerin o dönemle ilgili iş ve faaliyetlerinin genel kurul tarafından onaylanmasıdır. Genel kurul, kendisine sunulan hesap ve belgelere dayanarak ibra edilenleri temize çıkartıp haklarındaki

⁵⁹ EREN, s. 1273; ÇELİK, s. 20.

⁶⁰ RG. T. 22. 04. 1926, S. 359.

⁶¹ REİSOĞLU, s. 406; AYTAÇ, s. 10-11; ÇELİK, s. 21.

⁶² AYTAÇ, s. 12; REİSOĞLU, s. 406; TBK'dan önce ibra sözleşmesinin şekli ile ilgili öğretide ileri sürülen görüşler için bkz. GÜMÜŞ, s. 193 vd.

⁶³ RG. T. 04.02.2011, S. 27836.

⁶⁴ OĞUZMAN/ÖZ, s. 536; NOMER, s. 382; KILIÇOĞLU, Borçlar Hukuku, s. 856; ÇELİK, s. 16; İZMİRLİOĞLU, s. 1459.

⁶⁵ Genel hizmet sözleşmeleriyle ilgili TBK m. 420'de *“Ceza Koşulu ve İbra”* alt başlığı altında da ibra düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme, İş Kanunu'na göre daha genel nitelikte olduğu için 4857 sayılı İş Kanunu, 854 sayılı Deniz İş Kanunu, 5953 sayılı Basın İş Kanunu ile Borçlar Kanunu'nun iş sözleşmelerine ilişkin hükümleri çerçevesinde tüm çalışanlar bakımından uygulama alanı bulacaktır İZMİRLİOĞLU, s. 1468.

⁶⁶ TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP; s. 988-989; REİSOĞLU, s. 406; EREN, s. 1273.

⁶⁷ NOMER, s. 382; OĞUZMAN/ÖZ, s. 536-537; KILIÇOĞLU, Borçlar Hukuku, s. 858.

⁶⁸ EREN, s. 1273; Buna karşılık TBK m. 420'ye göre işçinin işverenenden alacağına ilişkin yapılacak ibranın geçerliliği yazılı şekilde bağlıdır. Bkz. EREN, s. 1273.

⁶⁹ OĞUZMAN/ÖZ, s. 540; AYTAÇ, s. 13.

şüpheleri ortadan kaldırmaktadır. Bunun sonucunda ortaklık, ibra edilenlere karşı faaliyetleri nedeniyle alacak ileri sürememekte ve onları sorumlu tutamamaktadır⁷⁰. Böylece, yapılan işlemlerin hukuka uygun olduğu ve şirket açısından da işin gereğine uygun olduğu genel kurul tarafından beyan edilmektedir⁷¹.

Genel kurul, ibra kararının vermeye yetkili tek organdır⁷². Genel kurul aynı zamanda ibranın kapsamını belirlemede de tek yetkilidir⁷³. Genel kurulun kararı, icraî işleme gerek kalmadan sonuç doğuran dâhili bir karar olup tek taraflı bir irade beyanı niteliğindedir⁷⁴.

İbra işlemi, yalnızca ortaklığı ve belirli şartlar altında da pay sahiplerini bağlar. Dolayısıyla tümüyle ortaklık içi bir işlemdir. Ortaklık dışındakilere özellikle de alacaklılara bir etkisi yoktur. Bu çerçevede alacaklılar ve kural olarak para sahipleri bir zarara uğramışsa, söz konusu zarar nedeniyle dava açma hakları devam eder. Ancak ortaklığın sorumluluk nedeniyle dava hakkı ortadan kalkar⁷⁵.

Anonim ortaklıklarda genel kurul tarafından yapılan ibranın iki anlamı vardır. Birincisi, maddi bakımdan sorumluluğun kaldırılmasıdır⁷⁶. İkincisi ise yönetimin yaptığı işlemlerin onaylanmasıdır. Yani, ibra edilenlerin yaptıkları işlemler ile aldıkları kararlar ve izledikleri politika benimsenmekte, onlara duyulan güven teyit edilmektedir⁷⁷. Bu çerçevede anonim ortaklıklardaki ibra, menfi (olumsuz) borç ikrarı niteliği⁷⁸ taşıdığı gibi anonim ortaklıklara özgü bir fonksiyona sahiptir⁷⁹. Böylece anonim ortaklık, ilgili hesap dönemlerine ilişkin olarak ibranın kapsamına giren işlemler hakkında yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası açmayacağını ikrar etmektedir⁸⁰. Dolayısıyla yönetim kurulu üyeleri uzun süre sorumluluk davası tehdidi altında kalmaktan kurtulmaktadır⁸¹.

⁷⁰ **TEOMAN, Ömer**, Yaşayan Ticaret Hukuku Hukuki Mütalâlar Kitap:15 2012-2013, İstanbul 2014, s. 142- 143; **BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan**, Şirketler Hukuku, 9. Basım 2013, s. 602.

⁷¹ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 602.

⁷² **ÜÇİŞİK, Güzin/ÇELİK, Aydın**, Anonim Ortaklıklar Hukuku, 1. Cilt, Ankara 2013, s. 231; Ayrıca bkz. TTK m. 424 ve 559.

⁷³ **AKDAĞ GÜNEY**, s. 428.

⁷⁴ **MOROĞLU, Erdoğan**, "Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbrası", Hukuki Mütalâalar, 1. Bası, İstanbul 2007, s. 303; **HELVACI**, s. 101; **AYAN**, s. 254.

⁷⁵ **AYTAÇ**, s. 16.

⁷⁶ **ÜÇİŞİK/ÇELİK**, s. 563.

⁷⁷ **ÇAMOĞLU**, s. 223-224.

⁷⁸ İbranın hukuki niteliği ile ilgili olarak bkz. **ÇAMOĞLU**, s. 224 vd.; Öğretide çoğunluk görüşü olarak benimsenen "menfi borç ikrarı" hakkındaki geniş açıklamalar için bkz. **AYTAÇ**, s. 31 vd.

⁷⁹ **AYTAÇ**, s. 16.

⁸⁰ **ÇAMOĞLU**, s. 225; **ÜÇİŞİK/ÇELİK**, s. 564.

⁸¹ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 602.

4. TBK ve TTK'da düzenlenen İbranın Karşılaştırılması

TBK'da ibra, alacaklı ve borçlunun varlığından şüphe etmedikleri bir alacağı kısmen ya da tamamen ortadan kaldırmaya yönelik yaptıkları bir tasarruf sözleşmesidir. Burada tarafların (alacaklı ile borçlunun) alacağın varlığı hakkında herhangi bir tereddüt ya da ihtilafları bulunmamaktadır. Dolayısıyla borcun varlığı konusunda taraflar arasında bir uyuşmazlık bulunmamaktadır. Buna karşılık TTK'daki ibra, “*menfi (olumsuz) borç ikrarı (borçtan kurtarma)*” niteliğindedir⁸².

Menfi borç ikrarı, taraflar arasında bir alacak hakkının mevcut olmadığına tespit edildiği, hukuki niteliği itibariyle “*tespit*” işlemi adı verilen ve tespit sebebine dayalı bir hukuksal işlemdir. Bu işlem ile alacaklı, varlığı şüpheli ya da çekişmeli bir alacağının bulunmadığını ikrar etmektedir. Bu çerçevede, miktarı veya varlığı belirsiz ya da tartışmalı bir alacak söz konusudur. Oysa ibra sözleşmesinde alacağın varlığı konusunda tarafların bir tereddütü bulunmamaktadır⁸³. Diğer bir ifadeyle, menfi borç ikrarında taraflarca şüpheli sayılan ve borçlunun itiraz ettiği bir alacak söz konusudur. Taraflar arasında gerçekten bir borcun kalıp kalmadığı ya da bulunup bulunmadığı taraflarca bilinmemektedir. Bu nedenle daha çok tespit amaçlı yapılan menfi borç ikrarında alacaklı ile borçlu, bir alacağın mevcut olmadığını kararlaştırmaktadır. Yani borcun bulunup bulunmadığı ile ilgili taraflar arasındaki tereddütlü duruma alacaklı ve borçlu son vermektedir. Oysa TBK anlamındaki ibrada, taraflar arasında borcun varlığı konusunda herhangi bir uyuşmazlık bulunmamaktadır. Bu durum Borçlar Hukuku'ndaki ibra ile Ticaret Hukuku'ndaki ibra arasındaki temel farkı oluşturmaktadır⁸⁴.

Öğretide bizim de katıldığımız çoğunluk görüşüne göre TTK'daki ibra, “*menfi borç ikrarı*” niteliğindedir⁸⁵. Buna göre, alacaklı konumdaki anonim ortaklık borçlu konumundaki ilgilileri yani borçluları ibra ederek onlara karşı bir alacağının olmadığını ikrar etmektedir. Böylece taraflarca bilinmeyen ve borçlu tarafından reddedilen alacak ortadan kaldırılmaktadır. Diğer taraftan, maddi yapısı yani fonksiyonu itib-

⁸² TEOMAN, s. 142; MOROĞLU, s. 303; ÇAMOĞLU, s. 225; HELVACI, s. 101; GÜMÜŞ, s. 14, 62; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 602.

⁸³ GÜMÜŞ, s. 52-53.

⁸⁴ “*İbra mevcut bir borcu tamamen veya kısmen sona erdirmesi itibariyle, bir kimsenin alacağı bulunmadığını kabullenmesinden (menfi borç ikrarı) veya bir kimsenin alacağı talep etmeye taahhüdünde (pactum de non petendo) bulunmasından ayrılır.*”, OĞUZMAN/ÖZ, s. 540.

⁸⁵ AKDAĞ GÜNEY, s. 415; Uygulamada Yargıtay da aynı görüştedir. Konuyla ilgili bir kararında özetle, “*Anonim ortaklığın en yüksek organı tarafından verilen ibra kararı, yönetim kurulu ve denetçilerin yıllık raporlarını, kâr-zarar hesabını içeren (menfi borç ikrarı) niteliğinde olup ortaklığın o yıla ait işlemlerinden dolayı hiçbir tazminat talebi kalmadığı, başka bir deyimle ilgili hesap dönemi sebebiyle anonim ortaklığın yönetim kurulu üyeleri haklarında artık tazminat davası açılmayacağı sonucunu doğurur.*” şeklinde hüküm kurmuştur. Yarg. 11. HD. T. 24. 6. 1975, E. 1976/2890-1976/3333 K. , Bkz. AYTAÇ, s. 48 dn. 183; Karşı görüş için bkz. AYAN, s. 255 dn. 842; İbranın hukuki niteliği hakkında geniş açıklamalar için bkz. AKDAĞ GÜNEY, s. 415 vd.

riyle menfi borç ikrarı niteliğindeki ibranın yapılışı, gerek anonim ortaklığın gerekse genel kurulun yapısından kaynaklanan özellikler nedeniyle kendine özgü bazı şekil şartlarına tabidir. İbra kararı, fonksiyonu itibarıyla her ne kadar menfi borç ikrarı olarak nitelendirilse de şekli yapısı itibarıyla genel kurulun tek tarafı bir irade beyanı mahiyetindedir⁸⁶. Dolayısıyla bir anlaşma değil bir karar mahiyetindedir⁸⁷. Ancak hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için TTK m. 422/f. II gereği ticaret siciline tescil ve ilan edilmelidir⁸⁸. Açıklanan bu nedenlerden dolayı TBK'daki ibra, anonim ortaklıklarla ilgili TTK'daki ibrada esas alınmamaktadır. Her ikisi birbirinden farklı kurumlardır⁸⁹.

TTK'daki ibra, genel kurulun şeklen kabulü gerektirmeyen tek tarafı bir irade beyanı olup, dönemleriyle ilgili yönetici ve denetçilerin işlem, yönetim ve hesaplarının ortaklık tarafından onaylandığı, ortaklığın hiçbir alacağına yönetici ve denetçilerden kalmadığı ve kendilerine karşı ortaklık tarafından tazminat talebinin ileri sürülemeyeceği anlamına gelmektedir⁹⁰.

II. Vakıf Yönetim Organının İbrasında Uygulanacak Hükümlerin Tespiti

A. Vakıf Yönetim Organının İbrasında Bir Kanun Boşluğu Olup Olmadığı Sorunu

1. Genel Olarak Kanun Boşluğu Kavramı, Vakıf Yönetim Organının İbrasıyla İlgili Kanunda Açık bir Boşluk Bulunması ve Kanun Boşluğu Bulunmasının Sonuçları

a. Kanun Boşluğu Kavramı

Kanun boşluğu, kanun hükümlerinin yorumlanması neticesinde hukuki soruna doğrudan ya da dolaylı olarak uygulanabilecek bir kanun hükmünün bulunmamasıdır⁹¹. Yani, söz konusu olayı sözüyle ve özüyle çözüme kavuşturan yazılı bir hukuk

⁸⁶ AYAN, s. 254; GÜMÜŞ, s. 62-63.

⁸⁷ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 564.

⁸⁸ GÜMÜŞ, s. 64.

⁸⁹ AYTAÇ, s. 13-14.

⁹⁰ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 564; AKDAĞ GÜNEY, s. 413; AYTAÇ, s. 50; AYAN, s. 254.

⁹¹ EDİS, Seyfullah, Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, 4. Basıdan Tıpkı Basım, Ankara 1993, s. 121; OĞUZMAN, Kemal/BARLAS, Nami, Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar), 21. Bası, İstanbul 2015, s. 96; AKYOL, Şener, Medeni Hukuka Giriş, İkinci Bası, İstanbul 2006, s. 264-265; AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 126; KILIÇOĞLU, Medeni Hukuk, s. 90; HELVACI, Serap/ERLÜLE, Fulya, Medeni Hukuk, Medeni Hukuka Giriş-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2014, s. 17; ALTAŞ, Hüseyin, Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri (TMK m. 1-7), Ankara 2014, s. 243, 247-248.

kuralının bulunmamasıdır⁹². Bu durumda hukuk düzeni tarafından düzenlenmesi gereken bir konu olduğu için konun boşluğu söz konusudur⁹³.

Kanun boşluğu, değişik açılardan farklı gruplara ayrılabilir⁹⁴. Hukukten farklılık içeren ve sonuç doğuran temel ayırım, gerçek (açık) ve gerçek olmayan kanun boşluğu ayırımıdır. Gerçek (açık) boşluk, somut olaya uygulanabilecek bir hükmün kanunda bulunması gerekirken bulunmaması durumudur⁹⁵. Diğer bir ifadeyle, hukukun çözmek zorunda olduğu konuyla ilgili kanunda bir düzenleme bulunması gerekirken, kanunun lafzı ve yorumu neticesinde belirlenen içeriği dikkate alındığında, olaya uygulanabilir bir kanun hükmünün bulunmaması durumudur⁹⁶.

Gerçek boşluk, bilinçli ve bilinçsiz boşluk şeklinde ortaya çıkmaktadır⁹⁷. Buna göre, eğer Kanun Koyucu bilerek ve isteyerek bir kanun boşluğu bırakmışsa bilinçli boşluk söz konusudur⁹⁸. Buna karşılık, kanun yapılırken ihmalkâr davranılarak gerekli özenin gösterilmemesi (*ihmalden doğan boşluk*) ya da kanun yapıldıktan sonra özellikle teknolojik yeniliklere bağlı olarak öngörülemez durumların ortaya çıkması veya koşulların değişmesi sonucu (*fili boşluklar*) bir boşluk ortaya çıkmışsa, bilinçsiz boşluk söz konusudur⁹⁹.

Gerçek olmayan boşlukta ise somut olaya uygulanacak bir hukuki düzenleme mevcut olmakla birlikte söz konusu düzenleme ihtiyaçlara uygun olmadığı için tatmin edici değildir. Bu durumda bir kanun boşluğu değil bir kanun sakatlığı söz konusudur. Dolayısıyla kanundaki çözüm tarzının tatminkâr bulunmadığı, beğenilmediği, ihtiyaçlara cevap vermediği durumlar, gerçek olmayan boşluk olarak nitelendirilmektedir. Diğer bir ifadeyle, somut hukuki uyumsuzlıkla ilgili kanunda bir hüküm bulunmasına rağmen hükmün sözü ile özü bağdaşmıyor, söz konusu hüküm başka eş değerdeki bir hüküm ile çatışıyor ya da mevcut hükmün uygulanmasının dürüstlük kuralına aykırılık oluşturduğu durumlarda gerçek olmayan boşluk söz konusudur¹⁰⁰.

⁹² **ANTALYA, Gökhan/TOPUZ**, Murat, Medeni Hukuk (Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükmüleri), İstanbul 2015, s. 250; **OĞUZMAN/BARLAS**, s. 98; **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 128.

⁹³ **OĞUZMAN/BARLAS**, s. 97.

⁹⁴ **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 128; **OĞUZMAN/BARLAS**, s. 100; Kanun boşluğu türleri hakkında geniş açıklamalar için bkz. **EDİS**, s. 133 vd.; **AKYOL**, s. 274 vd.

⁹⁵ **AKYOL**, s. 279; **ANTALYA/TOPUZ**, s. 252; **ALTAŞ**, s. 253.

⁹⁶ **OĞUZMAN/BARLAS**, s. 103; **HELVACI/ERLÜLE**, s. 17; **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 127.

⁹⁷ **ANTALYA/TOPUZ**, s. 253.

⁹⁸ **EDİS**, s. 133; **OĞUZMAN/BARLAS**, s. 101; **AKYOL**, s. 281; **ANTALYA/TOPUZ**, s. 253; **HELVACI/ERLÜLE**, s. 18; **KILIÇOĞLU**, Medeni Hukuk, s. 90. **ALTAŞ**, s. 251.

⁹⁹ **EDİS**, s. 133; **AKYOL**, s. 281; **KILIÇOĞLU**, Medeni Hukuk, s. 90; **HELVACI/ERLÜLE**, s. 18; **ANTALYA/TOPUZ**, s. 253-254; **OĞUZMAN/BARLAS**, s. 101; **ALTAŞ**, s. 252.

¹⁰⁰ **ANTALYA/TOPUZ**, s. 254; **AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 127; **ALTAŞ**, s. 255.

Kısaca belirtmek gerekirse bir hukuki sorunla ilgili olarak kanunda bir çözüm bulunamıyorsa gerçek boşluk, söz konusu hukuki soruna tatmin edici bir cevap bulunamıyorsa gerçek olmayan boşluk söz konusudur¹⁰¹.

b. Vakıf Yönetim Organının İbrasıyla İlgili TMK'da Açık bir Boşluk Bulunması

TMK m. 109'da vakıf yönetim organının bulunması, vakfın tüzel bir kişilik kazanması için zorunlu bir unsur olarak düzenlenmiştir. Ancak yönetim organının ibrasıyla ilgili TMK'da herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna karşılık "denetim" başlığı altında TMK m. 111'de, "Vakıfların, vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmedikleri, vakıf mallarını amaca uygun bir biçimde yönetip yönetmedikleri ve vakıf gelirlerini amaca uygun olarak harcıyıp harcamadıkları Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve üst kuruluşlarına denetlenir. Vakıfların üst kuruluşlarına denetimi özel kanun hükümlerine tabidir." hükmü yer almaktadır. Söz konusu düzenleme idari mercilerce yapılacak idari denetimle ilgilidir. İbra ile ilgili olmadığı için kanunda açık bir boşluk söz konusudur. Zira gerekli özen gösterilmeden ya da ihmalkâr davranılarak yönetim organının ibrası ile ilgili bir düzenlemeye TMK'da yer verilmemiştir.

c. Kanun Boşluğu Bulunmasının Sonuçları

Kanunda boşluk bulunması durumunda, boşluğun türüne göre hâkim farklı hareket edecektir¹⁰². Öncelikle boşluğun türünü yani gerçek ya da gerçek olmadığını belirleyecektir. Gerçek (açık) bir boşluk olduğunu tespit ettiği takdirde TMK m. 1 gereği söz konusu boşluğu doldurmak zorundadır. Zira söz konusu hükümde, "Kanun, sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanır. Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir." Bu düzenlemeye göre gerçek boşluk halinde, hâkim öncelikle örf ve âdet hukukuna başvuracaktır. Örf ve âdet hukukunda bir kural bulunduğu takdirde söz konusu boşluğu bununla dolduracaktır. Ancak örf ve âdet hukukunda da bir kural yoksa kendisi bir kural oluşturarak buna göre hüküm verecektir¹⁰³.

Gerçek boşluk olmayan durumlarda ise hâkimin boşluğu doldurma yetkisi bulunmamaktadır. Zira söz konusu kuralı değiştirme yetkisi Kanun koyucunun görevidir. Ancak tatmin edici olmayan hükmün uygulanması hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olacaksa, TMK m. 2 gereği söz konusu hüküm uygulamama yetkisine sahiptir. Bu durumda, kanun hükmünü daraltarak gerçek olmayan boşluğa uygu-

¹⁰¹ OĞUZMAN/BARLAS, s. 104-105.

¹⁰² ALTAŞ, s. 256; Hâkimin hukuk yaratırken gözeteceği ilkeler hakkındaki geniş açıklamalar için bkz. EDİS, s. 136 vd.

¹⁰³ EDİS, s. 115; AKYOL, s. 270; ANTALYA/TOPUZ, s. 255-256; HELVACI/ERLÜLE, s. 18; AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 128, 130; ALTAŞ, s. 229.

ladığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla söz konusu hükmü TMK m. 2'ye göre sınırlayarak çözüm bulacaktır¹⁰⁴.

2. Vakıf Yönetim Organının İbrasında Hâkimin Hukuk Yaratmasının Koşulları ve Kanun Boşluğunu Doldurma Yöntemleri

a. Hâkimin Hukuk Yaratmasının Koşulları

Hâkim, bir uyumsuzlıkla ilgili kanun boşluğu tespit ettiği takdirde, öncelikle konuyla ilgili bir örf ve âdet hukuku kuralı bulunup bulunmadığını araştıracaktır¹⁰⁵. Örf ve âdet hukuk kuralı tespit edemediği takdirde, uyumsuzlıkla ilgili bir hukuk kuralı oluşturma hak ve yetkisine sahip olacaktır¹⁰⁶. Nitekim bu husus TMK m. 1'de, "...Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa hâkim, örf ve adet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi Kanun Koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir." şeklinde düzenlenmiştir. Hâkimin hukuk oluşturma kendisi için bir yetki olduğu kadar aynı zamanda bir görevdir. Bu Husus, Anayasa m. 36¹⁰⁷ ve HMK m. 33'te¹⁰⁸ açıkça düzenlenmiştir¹⁰⁹. Buna göre hâkim, tıpkı bir kanun koyucu gibi genel, soyut, âdil ve objektif temellere dayanan, Kanun Koyucu tarafından da benimsenen, toplumun genel ahlâk ve adalet düşüncesine ters düşmeyen bir hukuk kuralı oluşturacak ve bunu önündeki uyumsuzluğa uygulayarak söz konusu uyumsuzluğu çözüme kavuşturacaktır¹¹⁰.

¹⁰⁴ ANTALYA/TOPUZ, s. 256.

¹⁰⁵ AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 131; ANTALYA/TOPUZ, s. 256; ALTAŞ, s. 257.

¹⁰⁶ EDİS, s. 121; ALTAŞ, s. 257; Öğretide, kanun boşluğu ile karşılaşan hâkimin TMK m. 1 hükmü uyarınca örf ve adet hukukuna başvuracağı, örf ve âdet hukukunda da bir kural bulunmadığı takdirde artık "kanun boşluğu"ndan söz edilmeyeceği, ortada bir "hukuk boşluğu"ndan bahsedileceği, bunun için de hâkimin hukuk yaratacağı ileri sürülmüştür. Bu yöndeki görüş için bkz. ANTALYA/TOPUZ, s. 267; Buna karşılık OĞUZMAN/BARLAS'a göre ise nihai ve kalıcı hukuk boşluğu hâkime TMK m. 1 ile verilen "hukuk yaratma" yetkisi ile aslında hiç söz konusu olamayacağı için "hukukta boşluk" kavramının isabetli olmadığı, bu kavramın pratik bir yararı olmadığı için buna ihtiyaç duyulmadığı ifade edilmiştir. Bkz. OĞUZMAN/BARLAS, s. 97.

¹⁰⁷ AY. m. 36'da, "Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz."

¹⁰⁸ HMK m. 33, "Hâkim, Türk hukukunu re'sen uygular."

¹⁰⁹ Konuyla ilgili geniş açıklamalar için bkz. EDİS, s. 117-118; Yargıtay konuyla ilgili verdiği bir kararda, "Hukukun görevi toplumsal yaşamı düzenlemek ve ilişkilerden doğacak sorunları çözmektir. O nedenle, herhangi bir olay hakkında kural yoktur diye çözümsüz bırakılamaz. Bu gibi hukuki boşluğun bulunduğu durumlarda; hâkim bizzat yasa koyucu gibi davranarak olayı çözümlmek üzere Medeni Kanununun 1. Maddesi hükmünce olaya uygulanacak kuralı bulmak ve uygulamakla yükümlüdür. (Y.İ.B.K. 18/11/1964 T. 2/4). Bu hâkim için aynı zamanda bir görevdir. Hâkim önündeki davayı sonuçlandırmak zorundadır. Anayasanın 36/2. fıkrası uyarınca hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içerisindeki davaya dayanarak bir hâkim önündeki uyumsuzluğu çözmekten kaçınmaz. Aksi halde sorumlu olur. (HUMK. m. 573/6,7)", Yarg. 19. HD. T. 08.07.2004, E. 2003/12100-2004/8151 K., Bkz. ANTALYA/TOPUZ, s. 266-267 ve dn. 105.

¹¹⁰ EDİS, s. 137; AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 131.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, hâkimin hukuk yaratabilmesinin ilk koşulu hukuk tarafından düzenlenmesi gereken bir konuda uygulanabilecek bir kanun hükmünün bulunmamasıdır. Bu durumda hâkim, söz konusu boşluğun gerçek ya da gerçek olmayan bir boşluk olduğunu öncelikle belirleyecektir. Boşluğun, gerçek bir boşluk olduğunu tespit ettiği takdirde, uyuşmazlık hakkında bir örf ve âdet hukuku kuralının bulunup bulunmadığını araştıracaktır. Somut uyuşmazlıkla ilgili örf ve âdet hukukunda da bir hüküm bulunmadığı takdirde, hukuk oluşturma yetkisini kullanarak uyuşmazlığı çözüme kavuşturacaktır¹¹¹. Hakimin hukuk oluşturmalarını yolları ise kıyas yoluyla hukuk oluşturmaları, Hukukun genel ilkeleri ile hukuk oluşturmaları ve yeni bir kural koyarak hukuk oluşturmalarıdır¹¹².

b. Kanun Boşluğunu Doldurma Yöntemleri

aa. Kıyas Yoluyla Hukuk Yaratma

Kıyas (örnekseme) yoluyla hukuk yaratma, belirli bir olay hakkındaki hukuk kuralının, korunan menfaatler bakımından kendisiyle benzer ancak kanunda onunla ilgili hüküm bulunmayan bir olay ya da duruma uygulanmasıdır¹¹³. Bu durumda benzer durumu düzenleyen hükmün uygulama alanı, hakkında bir hüküm bulunmayan olay ya da duruma kapsayacak şekilde genişletilmektedir. Bu genişletilmenin yapılabilmesi için kıyas edilen menfaat çatışması ile hakkında kanuni bir düzenleme bulunmayan menfaat çatışmasının benzer olması gerekir. Bu durum, kıyas yoluna başvurulmasının zorunlu şartıdır. Aksi takdirde bu yola başvurulamayacaktır. Bu çerçevede hâkim, kıyas edilen hukuk kuralında benimsenen çözüm tarzını, çözmek zorunda olduğu uyuşmazlıktaki menfaat çatışmasına uygulayarak sorunu çözecektir¹¹⁴. Her türlü hukuk kuralı kıyasa konu edilebilecektir. Dolayısıyla kıyas yoluyla hukuk oluşturulurken yazılı hukuk kuralları, örf ve âdet kuralları ile hâkimin oluşturduğu hukuktan yararlanılması mümkündür¹¹⁵.

ab. Hukukun Genel İlkeleri ile Hukuk Kuralı Koyma

Hukukumuzda, "*hukukun genel ilkeleri*" kavramına açıkça yer verilmemiştir¹¹⁶. Ancak öğretilerde, TMK m. 1'de belirtilen "*yargı kararları*" kavramı ile m. 4'te ifade edilen "*hukuk ve hakkaniyet*" kavramından hareketle kanunlar uygulanırken huku-

¹¹¹ ANTALYA/TOPUZ, s. 268-269.

¹¹² ALTAŞ, s. 235.

¹¹³ EDİS, s. 137; AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 132; ALTAŞ, s. 231.

¹¹⁴ ANTALYA/TOPUZ, s. 270; AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 132; ALTAŞ, s. 232.

¹¹⁵ ALTAŞ, s. 233.

¹¹⁶ EDİS, s. 147.

kun genel ilkelerinden yararlanılacağı ifade edilmiştir¹¹⁷. Söz konusu kavram, hukuk idesinden doğan büyük fikirler ve genel gerçeklikler olup kanunlardaki münferit kuralların temelini teşkil ederler. Bu kurallar bilerek ya da bilmeyerek hukuki kanaatlerimizi etkilerler¹¹⁸.

TMK'da hukukun genel ilkeleri kavramı açıkça düzenlenmemiştir. Ancak m. 1'de geçen “*yargı kararları*” ifadesi ile m. 4'te geçen “*hukuk ve hakkaniyet*” ifadesinden yola çıkılarak bu sonuca ulaşılması mümkündür. Hâkim, hukukun genel ilkeleri ile kanun boşluğunu doldururken Anayasa'daki değerler düzenini göz önünde bulundurarak hareket edecektir. Kıyas yoluyla tatmin edici bir çözüm bulamadığı takdirde oluşturulacak kuralın içeriğini bizzat kendisi tespit edecektir. Hukukun genel ilkelerinden yararlanmak suretiyle hukuk sisteminin ve kanunun tamamına hâkim olan temel özü ve ruhu tespit edecektir. Böyle bir tespit sonrasında, oluşturduğu kural ile diğer hukuk kuralları arasında uyum sağlayarak adalet ilkesi ile hukuki düzende güven ilkesini sağlamış olacaktır. Bu şekilde oluşturduğu kural ile diğer hukuk kuralları arasında tezat çıkmasının da önüne geçmiş olacaktır¹¹⁹.

ac. Doğrudan Doğruya Kural Koyma

Hâkim, somut olayda hukukun genel ilkeleri yoluyla tatmin edici bir çözüme ulaşamadığı takdirde tümüyle yeni bir kural koymak suretiyle somut uyuşmazlığı çözecektir¹²⁰. Çünkü bir kural yokluğu nedeniyle hâkimin sorunu çözmekten kaçınması mümkün değildir. Bu çerçevede, uyuşmazlığı çözmek amacıyla kural oluştururken kanun koyucu gibi davranacaktır. Nitekim bu husus, TMK m. 1/f. 2 de, “...*kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl kural koyacak idiyse ona göre karar verir*” şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla hâkim, kendi kişisel duygu ve düşüncelerinden sıyrılmak suretiyle objektif, genel ve soyut bir hukuk kuralı oluşturmalıdır¹²¹. Bu amaçla, TMK m. 1/f. 3'te belirtildiği üzere bilimsel görüşler ve yargı kararlarından da yararlanmalıdır. Kural koyarken, yaptığı tercihin toplumun genel ahlâk düşüncesine ters düşmemesine ve oluşturduğu kuralın kanunun koyucu tarafından benimsenebilecek nitelikte olmasına da dikkat etmelidir. Böylece söz konusu kuralın mevcut hukuk kuralları ile uyumunu da sağlamış olacaktır¹²².

¹¹⁷ ALTAŞ, s. 235.

¹¹⁸ EDİS, s. 146.

¹¹⁹ ANTALYA/TOPUZ, s. 271.

¹²⁰ EDİS, s. 151; ALTAŞ, s. 235-236.

¹²¹ Hâkimim yarattığı hukukun niteliğiyle ilgili geniş açıklamalar için bkz. EDİS, s. 152 vd.

¹²² AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 133 vd.; ANTALYA/TOPUZ, s. 272.

B. Vakıf Yönetim Organının İbrasında Kıyas Yolu ile Hukuk Yaratılarak Kanun Boşluğunun Doldurulması

1. TMK ve TBK’da kıyas Yoluyla Uygulanacak Bir Hüküm Olup Olmadığının Belirlenmesi

Türk Medeni Kanunu ile Vakıflar Hakkında Tüzük’te, vakıf yönetim organının ibrasıyla ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır¹²³.

Borçlar Hukukunda ise TBK m. 132’de ibra sözleşmesinin şekli açıklığa kavuşturulmuştur¹²⁴. Bu nedenle vakıf yönetim organının ibrasında uygulama alanı bulamayacaktır.

2. TTK’da Kıyas Yoluyla Uygulanacak Bir Hüküm Olup Olmadığının Belirlenmesi

Anonim şirketlerin gerek yönetim gerekse denetim kurulları, yıllık çalışmaları nedeniyle TTK hükümlerine göre ibra işlemine tabi tutulmaktadır¹²⁵. Bu çerçevede TTK’da ibra ile ilgili üç düzenleme bulunmaktadır¹²⁶. Bunlar; m. 424, m. 558 ve m. 559 hükümleridir¹²⁷.

TTK m. 424’e göre, “*Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Bununla beraber, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz.*”¹²⁸.

¹²³ BALLAR, s.1411.

¹²⁴ AYTAÇ, s. 12; REİSOĞLU, s. 406; İbra sözleşmesinin şekli ile ilgili öğretileri sürülen görüşler için bkz. GÜMÜŞ, s. 193 vd.

¹²⁵ BALLAR, s. 1411.

¹²⁶ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 565.

¹²⁷ AKDAĞ GÜNEY, s. 414-415; AYAN, s. 255; GÜMÜŞ, s. 64.

¹²⁸ Öğretilerde HELVACI, ibra şekillerini açık ibra ve ibra varsayımı olarak iki şekilde incelemektedir. TTK m. 424 (TK m. 380)’ün ibra şekillerinden ibra varsayımını düzenlediğini, açık ibra kararının ise hukukumuzda düzenlenmediğini ancak TTK m. 436/f. II (TK m. 374/f. II)’de getirilen oy hakkından mahrumiyetin açık ibranın varlığına işaret ettiğini ifade etmektedir. İbra varsayımında, olağan toplantı gündeminde ibra ile ilgili bir madde bulunmamasına rağmen bilançonun onaylanması yönetim kurulu üyeleri ile müdürler ve denetçilerin ibrası olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, ibra varsayımının gerçekleştirilmesi için iki koşul aranmaktadır. Birincisi, genel kurulda ibra etmemeye yönelik bir beyanın bulunmamasıdır. İkincisi ise doğru bir bilançonun olmasıdır, HELVACI, s. 102-103; Aynı doğrultuda görüş için bkz. ÇAMOĞLU, s. 227; Öğretilerde ibra varsayımı, örtülü ibra olarak da nitelendirilmektedir. Bkz. AYAN, s. 258; BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 602.

Bu düzenlemede Kanun Koyucu, aksi kararda belirtilmediği sürece¹²⁹ genel kurul tarafından bilançonun onaylanmasının yönetim kurulu üyeleri ile yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğuracağını hükme bağlamaktadır.¹³⁰ Zira ibra kararı, genel kurul tarafından açıkça ya da bilançonun onaylanması¹³¹ suretiyle örtülü (zımnî) olarak verilmektedir¹³². Bu çerçevede söz konusu hüküm, örtülü ibrayı düzenlemektedir. Bilançonun onaylanmasıyla birlikte yöneticiler ve yönetim kurulu üyelerinin ibrası gerçekleşmektedir¹³³. Böylece TTK, aksine hüküm olmadığı sürece bilançonun tasdiki ile ilgili genel kurul kararının yönetim kurulu üyeleri ile yöneticiler ve denetçileri kapsayacağını hükme bağlamıştır¹³⁴. Ancak bilançoda bazı hususlar

¹²⁹ TTK m. 424'ün açık düzenlemesi karşısında genel kurul kararı aksine açıklık taşıyabilir. Yani genel kurul bilanço ile kâr ve zarar hesabını onaylamasına rağmen yönetim kurulu üyelerinin ibrasını gerçekleştirilmeyebilir. Böylece ortaklığın yönetim kurulu üyelerine karşı dava açma hakkı düşmeyecektir, **ÇAMOĞLU**, s. 227.

¹³⁰ **ÇAMOĞLU**, s. 227; **ÜÇŞİK/ÇELİK**, s. 565; **AYAN**, s. 255; **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, s. 603; Yargıtay konuyla ilgili verdiği bir kararda, "...a) TTK'nın 380. Maddesi uyarınca anonim ortaklık genel kuruluna bilançonun onanması kararında tersi belirtilmedikçe, bu onama şirket yönetim ve denetim kurullarının ibralarını da içerir. Yeter ki, bilançoda bazı konuların gizlendiği ya da bilanço, herhangi bir nedenle şirketin gerçek durumunun paydaşlarca görülmesini engeller biçimde, yanlış bir takım yönleri taşımamış olsun. Şirket zararının dayanağı olarak gösterilen konuların genel kurulda ayrı ayrı ve gerekli açıklıkla ele alınması zorunludur. Toplantıya katılanların genel kuruldaki tartışmalar sonucu, konuyu tüm açıklık ve ayrıntılarıyla öğrendiğinin belirlenmesi halinde, zimmetten kurtarıp temiz çıkarma ve aklama niteliğinde olan gerçek bir ibranın varlığı söz konusu olur. Gerek anılan yasa hükmü gerekse nesnel (afaki-objektif) iyi niyet kuralları, ibrayı, ancak gerçek durumun olduğu gibi genel kurulun bilgisine sunulmuş olması halinde olanaklı kılmalıdır. (...) Davacı şirketle Tunuшта bulunan ... firması arasındaki fosfat alımına ilişkin uyumsuzluk, sözleşme süresinin bitimi nedeniyle süre uzatımının kullanıldığı ve satıcı yanın fiyat farkı isteminin reddi üzerine başlatılan girişimleri içeren 1972-1973 faaliyet döneminde oluşmuş bulunmaktadır. Eş anlatımla, davalıların dünya fosfat piyasasındaki hızlı fiyat artışı ve aşırı isteme yönelik gelişmeleri göz ardı ederek sözleşmeye aykırı da olsa istenen düşük düzeydeki fiyat farkı istemini, basiretli bir işletmeciliğe aykırı bir biçimde reddetmeleri sonucu oluştuğu savlanan ve üretimin durmasına dayalı 28.561.850 liralık zararın doğumu 1973 faaliyet dönemine ilişkindir. Bu döneme ilişkin murakıp raporuyla ... yönetim kurulu raporunda anılan konu ayrıntılı biçimde yer almıştır. Anılan raporların okunduğu 29.03.1974 günlü genel kurul toplantısı bilanço incelemeleri için 29.04.1974 gününe ertelenmiş ve bu toplantıda sorun tartışılıp ve TTK'nın 380. Maddesi uyarınca ibrayı içermemek koşuluyla bilanço onanıp özel murakıp incelemesi öngörülmüştür. Özel murakıp raporunun tartışıldığı 1.8.1974 günlü genel kurul toplantısında ise; şirket yönetim ve denetim kurulları açık biçimde ibra edilmişlerdir. Bu durumda, artık sözü edilen şirket zararının paydaşlardan gizlendiği ya da gerçeğin saptırıldığı öne sürülemez." şeklinde hüküm kurmuştur, Yarg. 11. HD T. 14. 10. 1982, E. 1982/3596, K. 1982/3884, **AKDAĞ GÜNEY**, s. 303, dn. 803.

¹³¹ TTK m. 424'te ifade edilen bilanço kavramı geniş yorumlanmalıdır. Bilançonun ayrılmaz bir parçasını oluşturan başarı hesabı (kâr-zarar hesabı) ile yönetim kurulunun yıllık raporu da bu kapsamda değerlendirilmelidir. Zira söz konusu belgeler, birbirini tamamlar mahiyettedir, **ÇAMOĞLU**, s. 227.

¹³² Açık ve zımnî ibra hakkındaki geniş açıklamalar için bkz. **AYAN**, s. 258.

¹³³ **TEKİNALP, Ünal**, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş 4. Bası, İstanbul 2015, s. 420.

¹³⁴ **AKDAĞ GÜNEY**, s. 418; **AYAN**, s. 258.

eksik gösterilmişse ya da bilanço şirketin gerçek mali durumunu yansıtmıyorsa, söz konusu onama ibra sonucunu doğurmayacaktır¹³⁵. Bu durumda sorumsuzluk iddiasında bulunulamayacağı gibi tazminat davasının açılmasına da engel bir engel yoktur. Tazminat talebinin ortadan kalkabilmesi için buna dayanak gösterilen tüm hususların bilanço ve çalışma raporlarında yer alması ve bunlarla ilgili genel kurula denetim ve tartışma imkânı sağlanacak şekilde açıklama yapılmış olması gerekir. Bundan sonra genel kurul tarafından söz konusu hususlar gereği gibi incelenip ibra kararı alınmış olmalıdır. Dolayısıyla ibra, sadece genel kurulun bilgisine sunulan işlemleri kapsamaktadır¹³⁶. Uygulamada ibra kararı, kural olarak bütün yönetim kurulu üyeleri için faaliyet döneminin tamamı için tek bir oylamayla alınmaktadır¹³⁷.

TTK'da ibra ile ilgili ikinci düzenleme TTK m. 558 hükmüdür. Buna göre, *“(1) İbra kararı genel kurul kararı ile kaldırılamaz. 445’inci madde saklıdır. (2) Şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır. Diğer pay sahiplerinin dava hakları ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşer.”*¹³⁸.

Bu düzenlemede Kanun Koyucu, genel kurulun ibraya ilişkin kararının ibranın kapsadığı maddi olaylara ilişkin etki doğuracağını düzenlenmiştir. Bu çerçevede, ibra kararı kapsamındaki maddi olaylarla ilgili olarak şirketin ve karara olumlu oy veren pay sahipleri ile ibra kararını bilerek devralan pay sahiplerinin dava hakkı ortadan kalkmaktadır¹³⁹. Söz konusu düzenleme, açık ibra kararını düzenlemektedir¹⁴⁰. Bu nedenle bilançonun onaylanması neticesinde gerçekleşen (TTK m. 424) ibra niteliğinde olmayıp, bağımsız bir ibra kararı mahiyetindedir. Dolayısıyla bir hesap dönemiyle ilgili hesap verme konumundaki tüm sorumluların sorumlulukları ilgili menfi borç ikrarı niteliğindedir¹⁴¹. Zira bunun neticesinde yöneticiler ve yönetim kurulu üyeleri sorumluluktan ibra edilmektedir¹⁴². Ancak kanun koyucu TTK m.

¹³⁵ **TEKİNALP**, s. 420; **ÇAMOĞLU**, s. 228; **AYAN**, s. 255, 262.

¹³⁶ **BALLAR**, s. 1414.

¹³⁷ **ÇAMOĞLU**, s. 226.

¹³⁸ Söz konusu düzenleme ile ibra kararının genel kurul kararı ile kaldırılmayacağı hükme bağlanmıştır. Bu konuda bir uyumsuzluğun olmadığı ancak uygulamada (4743 sayılı Kanun ile değişik 4389 sayılı Bankalar Kanunu m. 14/7-3) 5411 sayılı Bankalar Kanunu m. 133’ de yer alan *“varsa ibraların iptali”* ifadesi yanlış yorumlandığı için buna tepki olarak böyle bir pozitif düzenlemeye gidildiği öğretilmektedir. Bkz. **AKDAĞ GÜNEY**, s. 432-433; **TTK m. 558/f. II**, ortakların **TTK m. 555’e** dayalı dolaylı zararları üzerinde ibra kararının etkisini düzenlemektedir, **GÜMÜŞ**, s. 67.

¹³⁹ **GÜMÜŞ**, s. 65-66; **AYAN**, s. 255.

¹⁴⁰ **TEKİNALP**, s. 420.

¹⁴¹ **ÜÇİŞİK/ÇELİK**, s. 565-566.

¹⁴² **TEKİNALP**, s. 420.

445 hükmünü saklı tuttuğu için kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurulun ibra kararına karşı TTK m. 446'da belirtilen kişiler, şirket merkezinin olduğu yerdeki ticaret mahkemesinde ibra kararı tarihinden itibaren üç ay içerisinde iptal davası açma hakkına sahiptir¹⁴³.

Üçüncü düzenleme ise TTK m. 559'dur. Buna göre, *“Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz. Bu sürenin geçmesinden sonra da sulh ve ibra ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanır. Bununla beraber, esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın onaylanmasına karşı iseler, sulh ve ibra genel kurulca onaylanmaz.”*

Bu düzenlemede kanun koyucu, kuruluş ve sermaye artırımları hakkında ibra konusunu özel olarak düzenlemiştir¹⁴⁴. Kuruluş ve sermaye artırımı işlemleri üzerinden dört yıl geçmedikçe, sulh ve ibra yoluyla sorumluluğun kaldırılamayacağı hüküm altına alınmıştır¹⁴⁵.

3. TTK'daki Hükümlerden Kıyas Yoluyla Yararlanılmak Suretiyle Kanun Boşluğunun Doldurulması

Vakıflar, tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır¹⁴⁶. Tüzel bir kişi olarak vakfın ibrasının özel bir anlamı bulunmaktadır. Zira tüzel kişilerin organı, belli bir hesap dönemi sonunda tüzel kişiye ait faaliyet ve işlemlerin hesabını vermekle yükümlüdür. Bu nedenle tüzel kişilerde ibranın anlamı, hesap veren yönetim organının yaptıkları faaliyet ve işlemlerin tüzel kişinin yetkili organı tarafından hukuka uygun olduğunun bir karar ile açıklanmasıdır¹⁴⁷.

Anonim ortaklıkta ibra kararı, münhasıran genel kurul tarafından alınmaktadır¹⁴⁸. Genel kurulun tek taraflı irade beyanıyla aldığı karar, sorumluluk atfedilen yönetim kurulu üyelerine ulaşmakla hukuki sonuç doğurur. Anonim ortaklığın verdiği ibra kararının anlamı, yönetim kurulunun hesap dönemleriyle ilgili bütün faaliyet ve işlemlerin ekonomik ve hukuki sonuçlarının genel kurul tarafından onaylanmasıdır¹⁴⁹. Diğer bir ifadeyle, genel kurulda yönetim ve denetim kurulu üyeleri hakkında alınan ibra kararı, üyelerin görev yaptıkları süre içindeki işlem ve eylemlerinin genel kurul tarafından onaylandığı, yönetim ve denetim kurulu üyelerinden herhangi bir

¹⁴³ GÜMÜŞ, s. 66.

¹⁴⁴ ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 566.

¹⁴⁵ AYAN, s. 255; GÜMÜŞ, s. 67.

¹⁴⁶ AYAN/AYAN, s. 207; Bkz. TMK m. 101/f. 1

¹⁴⁷ AYTAÇ, s. 7.

¹⁴⁸ ÇAMOĞLU, s. 231.

¹⁴⁹ MOROĞLU, s. 303; AKDAĞ GÜNEY, s. 413, 417.

tazminat talebi hakkının bulunmadığı anlamına gelen tek tarafı, yenilik doğurucu bir irade beyanıdır. Ortaklık, ibra edilenlere karşı belirli hesap dönemi sonuna kadar olan işlem ve eylemlerinden dolayı bir alacak isteğinde bulunmayacağını ve dava açmayacağını beyan etmektedir¹⁵⁰.

İbra kararı, menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu için bu karar ile birlikte ortaklığın sorumluluk davası açma hakkı sona ermektedir. Böylece, yönetim kuruluna hem güven duyulmakta hem de ilgili hesap döneminde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle ortaklık tarafından tazminat talebinin bulunmadığı teyit edilmektedir¹⁵¹.

İbra kararı genel kurulda alınmakla ilgililer lehine hüküm doğurur. Geçerli bir ibra kararının daha sonra genel kurul kararıyla tek yanlı olarak kaldırılması ya da geri alınması mahkemece kesin hükümle iptal edilmiş olmadıkça hukuken geçerliliğini korur¹⁵².

İbranın konu yönünden kapsamını; sunulan belgeler, hesaplar, yapılan açıklamalar, genel kurula ulaşan ve kurul tarafından öğrenilen konular ile işlemler belirlemektedir. Genel kurulun bilgisine ulaşmayan ve genel kurulun öğrenme imkanı bulamadığı konu ve işlemler ibranın kapsamına girmemektedir¹⁵³.

Uygulamada vakıflar, gelirlerini artırmak ve amaçlarını gerçekleştirmeye yardımcı olmak amacıyla ya bir ticari işletme işletmekte ya da kurulmuş şirketlere ortak olmaktadır¹⁵⁴. Bu çerçevede, eğitim amaçlı vakıfların özel okul ve yurt açtıkları, sağlık amaçlı vakıfların ise hastane işlettikleri görülmektedir¹⁵⁵. Ayrıca, amaçlarını gerçekleştirmeye yardımcı olmak için vakıfların ticari bir işletme işletmesinin önünde de herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ancak bu durum vakfın amacının ekonomik olduğu anlamına gelmemektedir¹⁵⁶. Zira vakıflar, amaçlarını gerçekleştirmeye yardımcı olacak şekilde ticari faaliyette bulunabilmekte, ticari işletme işletmek suretiyle elde ettikleri gelirleri vakfın amacı dışında kullanmamaktadır¹⁵⁷.

¹⁵⁰ **ÖTLEGEN, Mehmet Zülfü**, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğunu Sona Erdiren Nedenlerden İbra ve Zamanaşımı, 1. Bası, Ankara 2003, s. 53; **AYAN**, s. 255; **BALLAR**, s. 1410.

¹⁵¹ **AKDAĞ GÜNEY**, s. 418; Yargıtay konuyla ilgili verdiği bir kararda, “Şirket yönetiminin zarara yol açan işlem ve yaklaşımları genel kurulda tüm açıklık ve ayrıntılarıyla açıklanıp irdelenmişse, genel kurulca verilen ibra kararı, gerçek anlamda borçtan kurtarma ve aklama niteliği taşır. Genel kurulun bu niteliğindeki ibrası sonucu, artık yönetim kurulunun o faaliyet dönemine ilişkin tüm işlemleri hakkında, zarara neden olsalar da, ortaklıkça sorumluluk davası açılmaz.” şeklinde hüküm kurmuştur. Yarg. 11. HD T. 14.10.1982, E. 3596/3884 K., Bkz. YKD 1982, C.8, S.12, s.1664.

¹⁵² **MOROĞLU**, s. 303.

¹⁵³ **ÖTLEGEN**, s. 59; **BALLAR**, s.1414; İbranın konu bakımından kapsamıyla ilgili geniş açıklamalar için bkz. **AYAN**, s. 257 vd.

¹⁵⁴ **SEROZAN**, Tüzel Kişiler, s. 91; **ÖĞÜZ**, s. 36; **KORKUSUZ/ERGÜN**, s. 105.

¹⁵⁵ **DURAL/ÖĞÜZ**, s. 360; **ÖĞÜZ**, s. 36; **SEROZAN**, Tüzel Kişiler, s. 91.

¹⁵⁶ **HATEMİ**, Vakıf Kurma Muamelesi, s. 299; **DURAL/ÖĞÜZ**, s. 360.

¹⁵⁷ **OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR**, s. 356.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 30. 11. 2005 tarih ve 2005/16 sayılı genelgesinin 2. maddesine göre vakıfların ticari işletme ve şirket kurmaya yönelik talepleri nedeniyle Genel Müdürlükten izin almalarına gerek yoktur. Ancak vakfa ait bir ticari işletmeden bahsedilebilmesi için bir takım kriterler gereklidir. Bunlardan ilki, işletme faaliyetlerinin devamlı olmasıdır. Yani piyasa ekonomisi içerisinde mal alım satımı, imalat yapması ya da hizmet ifa etmesi gerekir. İkincisi, ticari bir organizasyon olarak bir hesap dönemi içerisinde birden fazla ticari işlem yapması gerekir. Son olarak, işletmede üretilen mal ya da hizmetlerin bir bedel karşılığında satılması gerekir. Bu özelliklerin toplandığı bir işletmeyi işleten ya da ortak olan vakıf, TTK m. 18/f. 2 gereği tacir sayılacak ve söz konusu ticari işletme ticaret siciline tescil edilecektir. Aynı durum ticari işletme işleten kamuya yararlı vakıflar için de söz konusudur. Ancak TTK m. 18/f. 2 kıyasen uygulanmak suretiyle kamuya yararlı derneklerde olduğu gibi kamuya yararlı vakıfların tacir sayılmayacakları, tüzel kişiliği olmamasına rağmen bunların ticari işletmelerinin ise tacir sayılması gerektiği öğretide tartışılmaktadır. Ticari işletme işleten vakıfların ticaret hukuku bakımından en önemli sonucu tacir sayılmalarıdır. Dolayısıyla söz konusu vakıflar tacir olmanın sonuçlarına katlanacaktır¹⁵⁸.

Kanaatimizce, ticari işletme yöneticilerinin vakıf mütevelli heyetine karşı ibrasında TTK'nun ibra ile ilgili hükümlerinin uygulanmasında bir sorun bulunmamaktadır. Zira yukarıda da ifade edildiği üzere, Türk Medeni Kanunu'nda vakıf yönetim organının ibrasıyla ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun uygulama alanı başlıklı 1. maddesine göre ise "*Türk Ticaret Kanunu, 22/11/2011 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ayrılmaz parçasıdır.*". Kanunun bu düzenlemesi dikkate alınarak, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin ibrasıyla ilgili belirtilen hükümler kanaatimizce vakıf yönetim organının ibrasında da kıyas yoluyla uygulanmalıdır.

Uygulamada, ticari işletme işletmeksizin vakıf senedinde belirtilen amaçları gerçekleştirmeye yönelik faaliyette bulunan vakıflar çoğunluktadır. Söz konusu vakıflarda yönetim yetkisinin mütevelli heyeti tarafından bir ya da birden fazla yöneticiye bırakılması mümkündür. Kanaatimizce bu noktada bir ayırımı gitmekte yarar vardır. Eğer yönetim organı birden fazla kişiden oluşuyorsa, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ilişkin TTK'daki hükümler kıyasen uygulanarak kanun boşluğunun doldurulması kanaatimizce mümkündür. Bu durumda yönetici ya da yöneticilerin yıllık faaliyet raporlarının mütevelli heyeti tarafından onaylanmasıyla ibra işlemi gerçekleşmiş olacaktır. Ancak ibra ile ilgili oylamada yöneticiler kendi lehlerine oy kullanamayacaklardır.

¹⁵⁸ KARAL, Zeliha Semra, "Vakıflar ve Ticari İşletme İşleten Vakıflar", (C:\Users\030012\Desktop\VAKIF\KARAL HUKUK BÜROSU - Av_Z_Semra Karal, www_karal_av_tr, Karal Hukuk Bürosu.htm)

Buna karşılık, vakıf kurucu ve yöneticisi tek kişi ise söz konusu hükümler uygulama alanı bulamayacak yönetim organı hakkında TMK m. 11, Vakıflar Kanunu m. 33/f. son ile 27.09.2008 tarih 27010 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan Vakıflar Yönetmeliği’nde öngörülen denetim mekanizması işleyecektir. Bu denetim mekanizması, aynı şekilde ticari işletme işleten vakıflar bakımından da söz konusu olacaktır.

SONUÇ

Vakıflar, vakıf senedinde belirtilen amaçları yönetim organı eliyle gerçekleştirmektedir. Yönetim organı, vakfın tüzel kişilik kazanabilmesi için zorunlu bir unsurdur.

Vakıf yönetim organının ibrasında uygulanacak hükümlerin tespit edilebilmesi için ibra kurumunun hukukumuzdaki düzenlenme biçimi öncelikle incelenmelidir. Zira söz konusu kurum, TBK ve TTK’da farklı şekilde düzenlenmiştir.

TBK’da ibra, alacaklı ve borçlunun varlığından şüphe etmedikleri bir alacağı kısmen ya da tamamen ortadan kaldırmaya yönelik yaptıkları bir tasarruf sözleşmesidir. Burada tarafların (alacaklı ile borçlunun) alacağın varlığı hakkında herhangi bir tereddüt ya da ihtilafları bulunmamaktadır. Dolayısıyla borcun varlığı konusunda taraflar arasında bir uyuşmazlık bulunmamaktadır. Buna karşılık TTK’daki ibra, “*menfi (olumsuz) borç ikrarı (borçtan kurtarma)*” niteliğindedir. Menfi borç ikrarı, taraflar arasında bir alacak hakkının mevcut olmadığına tespit edildiği, hukuki niteliği itibarıyla “*tespit*” işlemi adı verilen ve tespit sebebine dayalı bir hukuksal işlemidir. Bu işlem ile alacaklı, varlığı şüpheli ya da çekişmeli bir alacağının bulunmadığını ikrar etmektedir. Bu çerçevede, miktarı veya varlığı belirsiz ya da tartışmalı bir alacak söz konusudur. Oysa ibra sözleşmesinde alacağın varlığı konusunda tarafların bir tereddütü bulunmamaktadır. Bu durum Borçlar Hukuku’ndaki ibra ile Ticaret Hukuku’ndaki ibra arasındaki temel farkı oluşturmaktadır.

Vakıflarda icra ve idare organı niteliğindeki yönetim organının vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmediği, vakfın mallarını amaca uygun bir şekilde yönetip yönetmediği, amaca uygun olarak gelirleri harcıyıp harcamadığının belirlenmesine yönelik TMK m. 111’de bir denetim mekanizması öngörülmüştür. Ancak kanunda, vakıf organizasyonu içerisinde yönetim organının ibrasıyla ilgili herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu nedenle gerçek bir kanun boşluğu söz konusudur. Zira kanun hükümlerinin yorumlanması neticesinde hukuki soruna doğrudan ya da dolaylı olarak uygulanabilecek bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Bu durumda söz konusu boşluk, TMK m. 1 uyarınca hâkim tarafından doldurulacaktır. Hâkim, konuyla ilgili bir örf ve âdet hukuku kuralı bulunup bulunmadığını öncelikle araştıracaktır. Örf ve âdet hukukunda bir kural tespit edemediği takdirde, uyuşmazlık hakkında hukuk kuralı yaratma hak ve yetkisine sahip olacaktır. Bu çerçevede, çeşitli

hukuk yaratma yöntemlerinden yararlanmak suretiyle kanun boşluğunu doldurmaya çalışacaktır. Söz konusu yöntemlerden birisi de kıyas yoluyla hukuk yaratmasıdır. Yani, belirli bir olaya ilişkin hukuk kuralını, korunan menfaatler bakımından kendisiyle benzer ancak hakkında hüküm bulunmayan başka bir olay ya da duruma uygulayacaktır.

Yönetim organının ibrası ile ilgili Türk Medeni Kanunu ve Vakıflar Hakkında Tüzük'te, herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna karşılık, Türk Borçlar Kanunu'nda ibra sözleşmesinin şekliyle ilgili bir düzenleme yer almaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nda ise anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin ibrasıyla ilgili üç düzenleme yer almaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun uygulama alanı başlıklı 1. maddesine göre ise “*Türk Ticaret Kanunu, 22/11/2011 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ayrılmaz parçasıdır.*”. Kanaatimizce, kanunun bu düzenlemesi dikkate alınarak, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin ibrasıyla ilgili hükümler vakıf yönetim organının ibrasında da kıyas yoluyla uygulanmalıdır.

Uygulamada vakıflar, amaçlarını gerçekleştirmek için çoğu zaman ticari bir işletme işletmektedir. Söz konusu işletmelerin yönetimi ise genellikle vakıf mütevellisinde de yer alan bir ya da bir kaç kişi tarafından yerine getirilmektedir. Kanaatimizce, TTK'daki anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ilişkin hükümlerden kıyas yoluyla yararlanılmak suretiyle TMK'daki kanun boşluğu hâkim tarafından doldurulmalıdır. Eğer vakıf, amacını gerçekleştirmek için ticari bir işletme işletmiyorsa, kurucu ve yöneticileri de aynı kişilerden oluşuyorsa, bu durumda yönetim organı hakkında TMK m. 11, Vakıflar Kanunu m. 33/f. son ile Vakıflar Yönetmeliği'nde öngörülen denetim mekanizması işleyecektir. Söz konusu denetim mekanizması, iç denetimde ibra işlemi gerçekleşmiş olsa bile ticari işletme işleten vakıfların yönetim organı bakımından da aynı şekilde geçerli olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKİPEK, Jale/AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ KARAMAN, Derya**, Türk Medenî Hukuku Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku Yenilenmiş, Yasal Düzenlemelere Uyarlanmış Sekizinci Bası, İstanbul 2011.
- AKÜNAL, Teoman**, Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler, İstanbul 1995.
- AKYOL, Şener**, Medeni Hukuka Giriş, İkinci Bası, İstanbul 2006.
- ALTAŞ, Hüseyin**, Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri (TMK m. 1-7), Ankara 2014.
- ANTALYA, Gökhan/TOPUZ, Murat**, Medeni Hukuk (Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri), İstanbul 2015.
- AVCI, Mehmet Özgür**, Türk Medenî Kanununa Göre Vakıf Yönetim Organı, 1. Bası, İstanbul 2006.
- AYAN, Mehmet/AYAN, Nurşen**, Kişiler Hukuku, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Konya 2011.

- AYAN, Özge**, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları, 1. Baskı, Ankara 2013.
- AYKUL, Ömer**, Yeni Vakıflar Hukuku, Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2015.
- AYTAÇ, Zühtü**, Anonim Ortaklıklarda İbra, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1982.
- BALLAR, Suat**, Yeni Vakıflar Hukuku, Yeniden Düzenlenmiş ve Güncelleşmiş Özgün 5. Baskı, İstanbul 2015.
- BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan**, Şirketler Hukuku, 9. Basım 2013.
- CANSEL, Erol**, “Vakıf, Kuruluşu, İşleyişi ve Amacı”, <http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/265/Cansel.pdf;sequence=1>), s. 321-327.
- ÇAMOĞLU, Ersin**, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk ile), Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş Üçüncü Bası, İstanbul 2010.
- ÇELİK, Aydın**, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası, Ankara 2007.
- DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan**, Türk Özel Hukuku C. II, Kişiler Hukuku, İstanbul 2014.
- EM, Ali**, Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar, 2. Baskı, Ankara 2011.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper**, Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi, İstanbul 2015.
- AKDAĞ GÜNEY, Necla**, Anonim Şirket Yönetim Kurulu, Genişletilip Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul 2016.
- DOĞAN, Beşir Fatih**, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri, İstanbul 2011.
- EDİS, Seyfullah**, Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, 4. Basıdan Tıpkı Basım, Ankara 1993.
- EREN, Fikret**, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara 2015.
- GÜNERİ, Hasan**, Türk Medenî Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri, Ankara 1976.
- HATEMİ, Hüseyin**, “Vakıf Kurumuna Hukuk Tarihi Açısından Genel Bir Bakış”, İHFM C: LV-S4 (1997), s. 111-128. (Vakıf Kurumu).
- HATEMİ, Hüseyin**, Önceki ve Bugünkü Türk Hukuku’nda Vakıf Kurma Muamelesi, İstanbul 1969. (Vakıf Kurma Muamelesi).
- HELVACI, Mehmet**, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, 1. Baskı, İstanbul 1995.
- HELVACI, Serap/ERLÜLE, Fulya**, Medeni Hukuk, Medeni Hukuka Giriş-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2014.
- İZMİRLİOĞLU, Ayça**, “6098 Sayılı Kanuna Göre İbraname”, (<http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/12>), (Erişim Tarihi: 17. 05. 2016), s. 1457-1482.
- KARAL, Zeliha Semra**, “Vakıflar ve Ticari İşletme İşleten Vakıflar”, (C:\Users\030012\Desktop\VAKIF\KARAL HUKUK BÜROSU - Av_Z_Semra Karal, www_karal_av_tr, Karal Hukuk Bürosu.htm).

- KILIÇOĞLU, Ahmet**, Medeni Hukuk, Temel Kavramlar-Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku, Ankara 2016 (Medeni Hukuk).
- KILIÇOĞLU, Ahmet**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, (Yeni Borçlar Kanunu'na Göre) Genişletilmiş 19. Bası, Ankara 2015 (Borçlar Hukuku).
- KORKUSUZ, M. Refik/ERGÜN, Ömer**, "Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar", (<http://www.dicle.edu.tr/Contents/c3815664-8a98-463a-8100-f21edc9cb324.pdf>), s. 69-138.
- KÖPRÜLÜ, Bülent**, Medeni Hukuk Genel Prensipler-Kişinin Hukuku (Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler), (1-2. Kitaplar), İstanbul 1979.
- MOROĞLU, Erdoğan**, "Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbrası", Hukuki Mütalalar, 1. Bası, İstanbul 2007.
- OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe**, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 12. Bası'dan 13. (Tıpkı) Bası, İstanbul 2013.
- OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, Turgut**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt-1, Gözden Geçirilmiş 13. Bası, İstanbul 2015.
- ÖĞÜZ, Tufan**, Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Esasları, İstanbul 2007.
- ÖTLEGEN, Mehmet Zülfü**, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğunu Sona Erdiren Nedenlerden İbra ve Zamanaşımı, 1. Bası, Ankara 2003.
- ÖZSUNAY, Ergun**, Medenî Hukukumuzda Tüzel Kişiler, Tüzel Kişilerin Genel Teorisii/ Dernekler/Vakıflar, Gözden geçirilmiş ve yeniden işlenmiş 4. Bası, İstanbul 1978.
- ÖZTAN, Bilge**, Tüzel Kişiler (Ders Notları), Ankara 1994.
- REİSOĞLU, Safa**, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1.7.2012'de yürürlüğe giren Yeni Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Yirmibeşinci Bası, İstanbul 2014.
- SEROZAN, Rona**, Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku, İstanbul 2011. (Genel Bölüm)
- SEROZAN, Rona**, Tüzel Kişiler Özellikle: Dernekler ve Vakıflar, İstanbul 1994. (Tüzel Kişiler)
- SOYKAN, İsmail Cem**, Anonim Ortaklıklarda Organ Yokluğu, 1. Baskı, İstanbul 2012.
- TEKİNALP, Ünal**, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş 4. Bası, İstanbul 2015.
- TEKİNAY, Selahattin Sulhi/ AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla**, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yedinci Baskı, İstanbul 1993.
- TEOMAN, Ömer**, Yaşayan Ticaret Hukuku Hukuki Mütalalar Kitap:15 2012-2013, İstanbul 2014.
- ULUÇ, Yusuf**, Açıklamalı-İçtihatlı Vakıflar Hukuku ve Mevzuatı, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2014.
- UYAN, Göktürk**, "Miras Sözleşmesindeki İki Taraflı Bağlayıcı Kayıtlı Vakıf Kurulması", İÜHF M C. LXV, S. 2, 2007, s. 327-352.
- ÜÇİŞİK, Güzin/ÇELİK, Aydın**, Anonim Ortaklıklar Hukuku, 1. Cilt, Ankara 2013.